

Joško Božanić
Split

GUC - NARATOLOŠKA INTERPRETACIJA ZAPISA JEDNOG DOŽIVLJAJA MORA

**UDK: 821.163.42.09-94 Stanojević, Z.
811.163.42'282.2 (497.5 Komiža) (038)**

Rukopis primljen za tisak 28. 06. 2007.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Josip Lisac, Ivan Mimica

Riječ je o interpretaciji jednog izuzetnog proznog zapisa koji je nastao neposredno pred smrt autora zapisa kao pokušaj oživljavanja i zavičajnoga govora (komiškog čakavskog idioma) i jednog u sjećanju sačuvanog sjećanja na dane njegovog djetinjstva na otoku.

U interpretaciji teksta obuhvaćena je i aktualna problematika insuficijencije maritimološkim leksikom u standardnome hrvatskom jeziku kojim je otočki idiom analiziranoga teksta iznimno bogat.

Autor posebno naglašava ulogu jezika kao subjekta priče te razmatra naratološke teme: odnos dijegeze i mimeze, pitanje fokalizacije, pripovjedačke pozicije, odnos između empirijskog pripovjedača i fiktivnog pripovjedača, odnos između fikcionalnog i nefikcionalnog karaktera priče te odnos dijaloškog i monološkog karaktera diskursa.

Ključne riječi: naratologija, komiški govor, pripovjedač, leksik

1. Uvod

1.1. Moći opisati more

Kad sam pročitao zapis "Guc" na komiškom govoru Komižanina Zdravka Stanojevića,¹ upitao sam se ima li igdje u literaturi o moru koju sam u životu pročitao tako slikovito

¹ Zdravko Stanojević nije književnik, već fizičar i izumitelj na području strojarstva. Rođen je u Komiži 1927., a umro je u Italiji 1991. Od 1962. živi u inozemstvu, najprije u Njemačkoj, a potom u Italiji. Nije poznat ni jedan drugi njegov zapisani tekst, a ovaj je napisao potkraj života da bi sačuvao uspomenu na jedno ljeto jutro

opisana doživljaja mora. U vremenu apsolutne dominacije slike nad verbalnim izrazom, valjalo bi, čitajući tekst "Guc", primijetiti da nikakva fotografska ni filmska naprava ne može predočiti tako intenzivno živu, dinamičnu i koloritnu sliku jednog ljetnog jutra viđenu očima petogodišnjeg dječaka kojega otac vodi barkom na kupanje. Pritom valja znati da autor ovog teksta nije književnik, već inženjer fizike, da je ovo jedini njegov sačuvani literarni tekst i, treće, da je taj tekst nastao u govoru za koji se ne bi moglo pretpostaviti da ima jezični potencijal koji omogućuje tako nijansiran, tako suptilan i, zašto ne reći, upravo raskošan izraz u opisu doživljaja mora kakav je ostvaren u ovom tekstu.

Naime, komiški govor postoji stoljećima samo u mediju usmenosti, s izuzetkom nekoliko recentnih beletrističkih knjiga i zapisa usmene predaje. Prema tome, ovaj je tekst, na neki način, provjera njegove literarne produktivnosti izvan okvira usmene predaje, provjera njegove sposobnosti da izrazi nijanse doživljaja i njegove morfonološke i sintaktičke gipkosti, test njegove leksičke suficijencije da izrazi doživljaj cjelokupna senzorijska sa svim vizualnim, auditivnim, olfaktivnim, gustativnim i taktilnim senzacijama.

Čakavski komiški govor u velikoj je mjeri odredilo iskustvo mora, posebno na razini leksika. Veliko bogatstvo maritimnog leksika, baštinjeno iz mediteranske lingua franca terminologije, osobito se ističe pri komparaciji s leksikom standardnoga hrvatskog jezika. Standardizacija hrvatskoga jezika u 19. stoljeću provedena je na ideji čistoće štokavskog idioma čija je mjera, uzor i temelj ruralni dinarski prostor. Kajkavski i čakavski idiom su, sa svim bogatstvom izgrađenih književnih jezika i sa cjelokupnim svojim leksikom, eliminirani iz korpusa hrvatskoga standardnog jezika. Umjesto da se bogati leksikom iz kajkavskog i čakavskog leksičkog fonda, hrvatski je štokavski leksički standard određen oštrom diferencijacijom prema tzv. narječjima kojima je pritom oduzet i identitet samosvojnih hrvatskih jezika. Pa čak i onda kada u hrvatskom jezikoslovlju potreba za diferencijacijom prema standardnom leksiku srpskoga jezika postane dominantnom jezičnom politikom, radije će se diferencijacija ostvarivati produkcijom neologizama negoli posezanjem za tisućljetnim leksičkim tezaurusom čakavskoga i kajkavskog idioma. Na taj je način kultura velikog maritimnog prostora Hrvatske ostala na margini interesa hrvatskih leksikografa, od vremena iliraca i jezičnih reformi 19. stoljeća do danas. Dobro je imati na umu ovu činjenicu prilikom čitanja teksta "Guc".

Nemoguće je pritom izbjeći usporedbu sa standardnim hrvatskim jezikom koji mnoge pojavnosti tog maritimnog svijeta izreći ne može.

1 "Mardavit sardele": prekomjerno, nepotrebno pipati, gnječiti, dodirivati, oštećivati dodirivanjem itd. sardele koje se ručno vade iz oka mreže, jer one moraju sačuvati svježinu, oblik i boju radi prerade. Kako to izreći jednom riječi na standardnom hrvatskom jeziku, kada je u njegovu reprezentativnom rječniku, onom Aničevom² čak i glosa "sredela" označena oznakom *razg.*, što će reći da pripada razgovornom, kolokvijalnom stilu, a to bi trebalo značiti da ne pripada književnom standardu.

u zavičajnoj mu Komizi. Prema svjedočenju njegova brata, dr. Pavla Stanojevića, ovaj je tekst Zdravko zapisao potkraj života i poslao ga bratu poštom.

² Vladimir Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, treće prošireno izdanje, Liber, Zagreb 1998.

- 2 “Semetat” - fig. mahnito se kretati, mlatarati rukama, ići lijevo-desno bez cilja, mahati, trzati se... Sve te prizore priziva leksem “semetat”, čije je temeljno značenje - barkom vući po dnu mora “semet”, otkinuti žbun opasan debelim lancem da bi potonuo, a kretanjem lijevo-desno u neočekivanim smjerovima povećava se izgled da će ribar njime više-manje slučajno zakvačiti prekinutu nit parangala na dnu mora koju ni na koji drugi način više ne može dohvatiti. Konotativnom vezom designata “semetat” za sadržaj “mahnitati, kretati se komično, cik-cak, nepredvidljivo” stvorena je pjesnička figura uobičajena u leksičkom inventaru idioma čija je bitna odlika figurativnost, u znatno većoj mjeri negoli u standardnom jeziku. U usporedbi sa standardnim idiomom koji je po naravi artifičijelan i konvencionalan, organski se idiom kao prirodan i spontan odlikuje većim stupnjem jezične figurativnosti.
- 3 “Rož”, “rebatajica”, “rinja”, “šćiga”, “ohlep”, “mareta” itd. niz je naziva za razne pojavnosti dinamike morske površine: “rož” - povjetarcem mjestimično namreškana mirna površina mora; “rebatajica” - odbijeni valovi koji se kreću u suprotnom pravcu od onih koji su ih udarcem o obalu izazvali; “rinja” - mrtvo more; “šćiga” pljuskanje mora uz obalu izazvano vjetrom koji se još ne osjeća; “ohlep” - zapljusak mora o obalu; “mareta” - blago valovito gibanje morske površine. Standardni hrvatski jezik trebao bi čitav opis prizora da prikaže ono što organski govor uspijeva jednom riječi.
- 4 “Kuluri šu še infuškali” - *infuškati se*, od adv. *fuško* - izmaglica, slaba vidljivost na moru, kada oblici i boje gube svoju razaznatljivost, kada se stapaju, pretapaju. Navedeni izraz vrlo precizno imenuje prizor u izmaglici stolpljenih i nerazpoznatljivih boja morskih prizora viđenih kroz koprenu guste zavjese ljetne izmaglice.
- 5 “Purić”, “galona” - “Na lno še je mogla vidit švako štvor, švaki lišt galone oli purića, donžule i šparići, prefīn i glanjoti ca su ištēga kulura kako i sarbun.” “Purić” (*Posidonia oceanica*) vrpčasta je tamnosmeđa morska trava na prijelazu kamenitog u pjeskovito tlo morskog dna. U Dalmaciji se još naziva “lažina”. U Anićevu Rječniku³ *Posidonia oceanica* (*lažina*) definirana je ovako: “nakupljena suha morska trava na pješćanoj obali”. Dakle biljni morski organizam čije je stanište na dnu mora, ne samo što se ne diferencira po vrsti (“morska trava”), već je to “suha morska trava” kao da nesuha, dakle živa, u svom prirodnom staništu na dnu mora ne postoji, već samo “na pješćanoj obali”. Organski idiom diferencira “purić” od “galone”, a onda diferencira “galonu” na tri species: galona camjeno (*Peyssonellia ssp.*), galona corno (*Verrucaria ssp.*), galona zeleno (*Ulotrix spp.*). U gore navedenoj rečenici koja prikazuje prizor podmorja sa sitnim ribama “donžulama” (*Coris julis*), “šparićima” (*Diplodus annularis*) i glamcima - “glanjo” (*Gobius spp.*) standardnom bi idiomu nedostajalo leksema za njihovo imenovanje, jer te ribe nemaju naziva u hrvatskim standardnim rječnicima te bi ih trebalo nazvati deminutivnim hiperonimom - ribice.

Sonda pripovjedačeva doživljavanja mora ne zadržava se na njegovim vanjskim pojavnostima, na pejzažnim ugodajima, već prodire u nutrinu fenomena mora, u njegovu slanu esenciju za koju grčki jezik, među pet svojih termina za različite aspekte poimanja mora (*pontos*, *thalasa*, *kolpos*, *pelagos* i *hals*), rabi riječ “hals” imenujući njome slanu bit njegovu, njegov univerzum sadržan u kristalu soli. Isprepleću se i sinegdohički prožimaju

³ i.e.

sve osjetilne senzacije, uključen je cjelokupan senzorijski: senzacije vizualne, auditivne, taktilne, olfaktivne i gustativne:

- **Vizualne senzacije:** *vartiloti* (virovi na površini), *purić i galona* (morska trava); *koluri šu oživili*; *more puno žarcelih*; *brigi švitlocelešti* (bregovi valova svijetlobeške boje); *švitlocelešto plujka* (pločica) *kulura*; *Ušuda naokolo more* (mnoštvo) *plujkih švitlošti: modrih, celeštih, zelenih, švitlih i škurih, jelnih kraj drugih, jelnih povar drugih, jelnih ca še kaloju, jelnih ca še dvižu, jelnih ca reštu, drugih ca še kidaju. More kulurih; Šunce iz neba i šunce iz mora; Žabililo še je žolo i zamodrilo more podo nje: Pole ol vešol mošu kako krela ol kalebih* (barka maše veslima kao galeb krilima); *Vej še ni moglo gledot u žolo koliko je bliščilo.*
- **Auditivne senzacije:** *Šomo šu še cule palode* (čuli su se zaveslaji); *Od ušuda carceji* (odasvud cvrčci); *more ploce Koludricu* (more oplakuje hrid Koludricu); *šidro je žabucalo* (šidro je pljusnulo u more); *cinilo še je cut žolo kako šorce kal cini garbin* - (čulo se kako more srče žalo kao kad puše jugozapadni vjetar); *Žolo še je pocelo cut* - (šuškanje žala se počelo čuti).
- **Olfaktivne senzacije:** *More je žavonjalo jacije* (zamirisalo je jače); *brud je pocel vonjat na varniž, na šul, na drivo, na šantinu* (mirisati na boju, na drvo, na brodsku kaljužu); *Žavonjali bori i žeromod* (zamirisali borovi i ružmarin).
- **Taktilne senzacije:** *izvadit rukun iz mriže, i tu bež je puno mardavit* (izvaditi ribu iz mreže bez gnječenja); *Onega ca šu ga švi šlušoli, žvoli šu Žeravica, a mogal je dvinut vešlo od loje* (svječarica) *u ariju ma čapat ga ša dvi ruke šomo za rucej* (rukohvat) *i tu tako da šu mu še ruke krećale* (dodirivati) *dobota jelna druge. Mišnice šu mu bile tvorde kida bija ol cešmine* (kao drvo česvine); *Bilo je plilko da šu še ježine* (morski ježevi) *mogle dokrećat* (dodirnuti) *rukun; Bonci* (brodske klupe) *šu še ugrijoli ol šunca tako da še dobotu ni mogla doržat ruka na njih.*
- **Gustativne senzacije:** *Šlolko šmo obidvoli, a po obidu izili po rukovicu luporih* (po šaku priljepaka).

1.2. Jezik kao subjekt priče

Jezik ove priče autentični je govor jednoga izvornog govornika komičkoga insularnog čakavskog idioma, čijem se izvoru autor vraća s vremenske i prostorne distance da bi progovorio iz pozicije dječaka koji još nije iskusio prekoračenje granica svog malog otočkog svijeta, kako bi taj svijet mogao vidjeti izvana, kako bi ga mogao komentirati i vrednovati. Pritom valja zapaziti da je on isto tako, kako je uronjen u mikrokozmos svog insularnog svijeta, uronjen i u jezik koji mu omogućuje da vidi i da izrazi pojavnosti svog svijeta.

Jezik ovog diskursa sukladan je svijetu koji opisuje. Sukladan je utoliko što on, taj svijet, svoje postojanje i duguje dobrim dijelom samom jeziku koji ga činom naracije ostvaruje, ozbiljuje. Naime taj svijet i jest takav kakvim ga gradi jezik. Taj svijet nam se i otkriva po mjeri sposobnosti jezika da ga oblikuje, da ga modelira, da ga primijeti u onim njegovim pojavnostima koje bi nekom drugom idiomu promakle. Dakle, govorimo o svjetotvornoj funkciji jezika, o jeziku kao agensu po kojemu se svijet ozbiljuje i smislom ispunjava.

Prijelazom iz medija usmenosti u medij pisane riječi ovaj organski idiom, komički govor, u ovdje analiziranom tekstu dobiva samim tim činom svoju poetsku funkciju. Naime on postaje subjekt, on nije tek puki prijenosnik poruke čiji se smisao ostvaruje i iscrpljuje u tome da pripočeva izvanjezični svijet, da upućuje na cirkumstantne referente, već on, taj idiom, postaje jezično biće, poruka koja upućuje na sebe samu, u smislu Jakobsonova određenja poetske funkcije jezičnog znaka.⁴ On, taj organski idiom, u kojemu se događa ovaj zapis jedne uspomene iz djetinjstva, nije samo znak već i biće, odnosno u većoj je mjeri biće nego znak, u većoj mjeri jest nego što znači. U tom smislu jezik sam postaje subjekt koji stvara, koji gradi svijet po svojoj mjeri, koji nije puka transmisija poruke, već poruka sama.

1.2. Pitanje književne naravi nefikcionalnog teksta

Autor ovaj tekst nije napisao za čitalačku publiku.⁵ Njegova je priča unutrašnji monolog koji slijedi slike što naviru iz sjećanja na jedno jutro, na jedno putovanje s ocem u barci do obližnje uvale, a napisan je, rekao bi se, iz potrebe da se slika iz djetinjstva, koju autor nosi u sjećanju, ne izgubi, da se fiksira na papiru i tako sačuva od zaborava.

Ovo nije novela, jer ovaj zapis ne govori o novosti.⁶ Ne događa se tu ništa što bi iznenadilo, što bi se izdvojilo iz uobičajene svakodnevice nečijeg iskustva. Tu nema na kraju obrata, nema poante koja bi iznenadila, koja bi opravdala pripovjedni čin. Jedino događanje je kružno kretanje morem u barci te kupanje i ribolov bez ulova ribe i povratak kući u kontekstu sunčanog ljetnog dana. Dakle nema prekoračenja "horizonta očekivanja", nema iznenađenja, nema novosti.

Također valja ovdje istaknuti činjenicu da ovo nije fikcionalan tekst. Opisano je ovdje stvarno putovanje jednoga dječaka i njegova oca barkom od kuće do plaže i natrag. Sad već imamo tri konvencionalna znaka koja se protive da analizirani tekst shvatimo kao književni. Prvo - namijenjen je jedino obiteljskom krugu radi održavanja uspomene na djetinjstvo, drugo - ne opisuje događaj koji bi prekoračio svakodnevni tok zbivanja i treće - govori o zbiljskoj radnji, zbiljskom putovanju pa prema tome nema fikcionalan karakter.

Dakle analizirani tekst nema neke važne konvencionalne odrednice koje bi recipijenta upućivale da ga shvati kao književnu poruku. O tome kako će se odrediti prema tekstu kao jezičnoj poruci, odlučuje svaki recipijent.⁷ On je taj koji će odlučiti hoće li tekst čitati kao

⁴ Roman Jakobson, *Lingvistika i poetika*, Beograd 1966.

⁵ Ovaj tekst dobio sam od dr. Pavla Stanojevića, autorova brata.

⁶ Milivoj Solar kaže: "Novela, kojoj i samo ime govori o novini, kratka je priča o nečem novom i prema tome zanimljivom za čitaoca. Kako je kratkoća sili na ograničavanje, ona se mora u cjelini osloniti na jedan motiv koji mora uzdići do izuzetnosti." (*Ideja i priča*, Zagreb 1974., str. 209).

⁷ R. Katičić kaže sljedeće: "Nema stoga tekstova koji bi po sebi bili književni, nego ima samo takvih koji vrlo snažno sugeriraju ostvarivanje svojega sadržaja u cjelokupnosti životnoga iskustva, a ne u kojoj stvarnoj situaciji (...) Nema tekstova koji se ne bi mogli čitati i kao neknjiževni i kao književni." (*Jezikoslovni ogledi*, Zagreb 1971., str. 228. Katičić, sljedeći konzekvence ovog stava, dolazi do spoznaje o odlučujućoj ulozi recipijenta: "Tu se pokazuje drugi stvaralački vid književne pojave: stvaralačka uloga čitaoca koji književnom djelu mora dati srž svoje osobnosti kao bitan njegov konstitutivan dio. Bez njega naime nema književnog djela, ostaje samo tekst koji se u načelu ni po čemu ne razlikuje od drugih, neknjiževnih tekstova." Ibid, str. 238.

književni ili neknjiževni. Ostaje tek pitanje ima li izbor jedne ili druge pozicije smisla, to jest odgovara li neka recepcija potencijalnom smislu poruke koji će se u činu recepcije ostvariti ili se neće ostvariti.

Kad je riječ o ovdje analiziranom tekstu, valja reći da je opis jednog ljetnog jutra iz pozicije dječaka koji s ocem putuje barkom na neki način fikcionaliziran,⁸ da je k tome dekontekstualiziran, dakle izdvojen iz konkretne situacije u kojoj se u stvarnosti zbio i da je pričom zadobio vlastitu književnu zbilju.

Moglo bi se čak reći da upravo odsutnost konvencionalnih znakova literarne naravi teksta (nije namijenjen publici, nema događaja, nefikcionalna narav teksta) može postati znakom koji upućuje na literarnu recepciju teksta. Naime, da bi se ovaj tekst pojavio, bila je nužno potrebna distanca, iskorak iz svijeta koji tekst rekreira. Potrebna je bila motrišna pozicija s vremenske, prostorne i iskustvene distance kako bi uopće neko zbivanje koje je uobičajeno, svakidašnje, koje je radnja bez iznenađenja, bez događaja, bez prekoračenja "horizonta očekivanja" moglo zadobiti attribute literarnog događaja.

To da zbivanje u kojemu se, kako bi rekao M. Solar, ni jedan motiv ne "uzdiže do izuzetnosti", postane predmetom pripovjednog poduhvata, znak je da je s motrišne pozicije iz koje se to zbivanje opisuje, ono postalo događaj po sebi: događaj su zvukovi, mirisi, boje, svemir mora, barka koja lebdi nad zagonetnim tajnama podmorja, promjene koje se zbivaju u svakom trenutku, u svakom atomu tog mikro svijeta koji se duboko urezao u pamćenje i kojemu je upravo vremenska i prostorna distanca dala status iznimnosti, status događaja, te ga izdvojila iz običnosti svakodnevice među zbivanja koja se izdvajaju u protoku svijesti kao strukturirana bića jezika, to jest kao - literatura.

2. Interpretacija

2.1. Pripovjedačka pozicija

Kada netko započinje priču, recipijent priče očekuje događaj, prekoračenje granice uobičajenog toka zbivanja. U ovom pripovjedom diskursu jedina novost koja opravdava pripovjedni čin jest viđenje svijeta očima djeteta. Pripovjedač govori iz perspektive djeteta. Dječak sjedi na krmi barke, a otac vesla. Nigdje u priči nije uključena očeva perspektiva. Otac je taj koji sve zna o tome kako barkom upravljati, on je znanje i snaga za pokretanje barke, ali jedino dječak doživljava okolinu. Korisno bi bilo ovdje upotrijebiti opreku između *viđenja* i *prepoznavanja* o kojoj govori ruski formalist Viktor Šklovski. Prema Šklovskom rutina promatranja onemogućuje viđenje. Mi stvari oko sebe prepoznajemo, ali ih više ne

⁸ Milivoj Solar nudi zanimljiv stav o odnosu književnosti prema zbilji. On kaže: "Zbija je (...) nešto što nije samo po sebi smisljeno. Vrijeme u zbilji teče bez početka i kraja, a događaji se vežu u nizove koji se samo umjetno, nekim aspektom pristupa, mogu ograničiti. Nužno i slučajno, važno i nevažno, značajno i beznačajno temelje se za nas na općevažećoj spoznaji (na spoznaji prirodnih znanosti), a takva je priči strana, jer se priča u svojoj organizaciji ispričanoga ne može pozvati na provjerljivost iskustvenih činjenica. Priča je zato izmišljena; ona je fikcija. U priči su 'zatvaranje' vremena, početak i završetak, te i sam bitni redosljed ispričanoga nasilje mašte nad zbiljom; priča je nezbiljska i zato neistinita." (*Ideja i priča, aspekti teorije proze*, Zagreb 1974., str. 93).

vidimo. Potrebno je čuđenje da bi se vidjelo. Potrebno je osloboditi se rutine koja onemogućuje viđenje.⁹

Barka se kreće prema nekom cilju. Dosegom cilja kretanja, kretanje ispunjava svoj smisao. Ono samo po sebi nema smisla bez dosezanja cilja. U ovoj priči upravo je cilj kretanja značajan, a samo kretanje ispunjeno je smislom. Očeva perspektiva ni u jednom se trenutku ne aktualizira. On je rutinirani veslač koji omogućuje kretanje, ali pragmatika dosezanja cilja onemogućuje mu viđenje. Zato je njegova perspektiva u priči nezanimljiva. Rutina iskustva umanjuje intenzitet doživljaja. Stoga ova priča nalazi svoje opravdanje upravo u tome što je ispričana iz pozicije djeteta koje se može čuditi, čiji je sensorij slobodan, otvoren prema svim senzacijama. Dijete je na cilju već na početku putovanja.

2.1. Fokalizacija

Empirijski pripovjedač je odrasla osoba, autor teksta koji s velike vremenske (i prostorne) distance pripovjednim činom oživljuje u sjećanju jedan trenutak svog djetinjstva. Ali empirijski pripovjedač ni u jednom trenutku ne aktualizira u pripovjednom tekstu svoju poziciju. Nema ni jednog komentara iz perspektive empirijskog pripovjedača. Dakle autor kreira pripovjedačku poziciju koja nije njegova aktualna motrišna točka u trenutku pisanja, već je pozicija aktera pripovijedanog događaja. Dakle pripovjedač je lik priče. Prema tome, tim je činom, unatoč opisu zbiljskog događaja, priča fikcionalizirana. Fokalizacija priče, da upotrijebim termin Gérarda Genettea,¹⁰ ostvarena je s pozicije aktera - dječaka koji doživljava zbivanje oko sebe. Ni u jednom trenutku priče ta fokalizacija nije napuštena te je ostvaren dojam kao da dječak pripovijeda priču neposredno nakon proživljenog zbivanja.¹¹ Izostalo je bilo kakvo vrednovanje događaja s neke iskustvene distance, iz neke prostorne ili vremenske distance. Svijet što ga pripovjedač opisuje zatvoren je u sebe, dovršen, pregledan, cjelovit.

Jedan krug putovanja od doma do plaže i natrag otkriva društvenu zbilju ribarskog svijeta: komiški ribari koji trijebe sardele iz mreža, Dalmatini - ribari s dalmatinske obale ili unutrašnjih otoka, tvorničke radnice "tabakine", buka tvornica, mirisi, prizori i zvukovi dinamičnog ribarskog jutra, a s druge strane svemir u koji je taj ribarski mikrokozmos uronjen: beskraj mora i neba, život u moru, sunce iz dubine mora, igra svjetla, zvukova, mirisa mora itd. Sve je to doživljeno iz motrišne točke dječaka na krmi barke koja klizi mirnom površinom mora nošena snažnim zaveslajima oca čija motrišna pozicija ni u jednom trenutku nije aktualizirana.

Dakle empirijski pripovjedač stvara fiktivnog pripovjedača - dječaka koji pripovijeda o neposredno doživljenom bez ikakva iskustva prekoračenja granica svog malog svijeta u

⁹ V. Šklovski, *Uskrsmuće riječi*, Zagreb 1969., str. 16.

¹⁰ Gérard Genette, "Tipovi fokalizacije i njihova postojanost", u: Vladimir Biti, *Suvremena teorija pripovijedanja*, Zagreb 1992., str. 96.

¹¹ Jonathan Culler u svojoj knjizi *Književna teorija - Vrlo kratak uvod*, Zagreb 2001, str. 104, kaže: "Pitanje 'tko govori?' je, dakle, različito od pitanja 'tko vidi?'. Iz čije su perspektive događaji smješteni u fokus i prikazani? Fokalizator se može, ali i ne mora podudarati s pripovjedače."

koji je uronjen. Predmet priče nije samo ono što dječak doživljava već i njegovo viđenje koje kreira empirijski pripovjedač sa svoje vremenske i prostorne distance, a koji ni u jednom trenutku ne dopušta da se njegova pripovjedačka pozicija otkrije. Nju dakle možemo tek pretpostaviti, a ta pretpostavka vodi nas u fiktionalni svijet priče. Pripovjedač je dakle fiktivan, stvoren autorovom imaginacijom, dakle literarnom kreacijom.

2.2. Kompozicija

Glavni akter priče je brod - *guc* (tip manje otvorene barke oštre krme s malom pramčanom i krmenom palubom, duljine oko 6 m). Njegovim spominjanjem započinje priča: *Guc je bil navučen na kroj...* Brod je akter kretanja i motrišna točka s koje se zapaža okolina. Pored dječaka tu je i otac. Ali između dječaka i oca nema dijaloga niti razmjene točke fokalizacije. Naime, diskurs je monološki. U cijelom tekstu otac progovori tek jednu jedinu riječ "Moća!" (ajmo), koja označava povratak s putovanja.

Dječak kreće sa svojim ocem barkom od svoga doma i vraća se na polazišnu točku na kojoj završava putovanje i priča. Na tom putu on stvara mozaik slika: 1. ribari (Jeskini koji trijebe sardele iz mreže, 3. Tabakine - tvorničke radnice koje nose na glavi kašete pune ribe; 4. Stari Soldat koji čuva ribu na sušilu od mačaka; 5. Dalmatini - ribari s drugih otoka koji spavaju u barkama poslije probdjevne noći u ribolovu; 6. ribar Zeravica; 7. Skakač u more Ivo Tvicica, 8. Putovanje prema cilju - otkrivanje igre svjetla, mirisa i zvukova; 9. kupanje / ribolov / skupljanje priljepaka; 10. povratak; 11. *nona* koja čeka na prozoru; 11. ručak.

Krug putovanja zatvara čitav univerzum djetetova svijeta u čijem je središtu barka. Pripovjedačko motrište ni u jednom trenutku ne napušta poziciju aktera priče.

3.2. Negativno definiranje tipa literarnog diskursa

Zanimljivo je da u tekstu koji ovdje analiziramo nedostaje, gotovo bi se reklo, neizostavna jezična jedinica koja se redovito pojavljuje u narativnim pripovjednim tekstovima u raznim govorima čakavskog narječja. To je čestica "e". Izvan konteksta ona je semantički prazna, a različite tonske modifikacije u različitim kontekstima daju joj semantičku puninu modalne riječi kako u mimetičkim tako i u dijegetičkim izrekama. Ona se javlja najčešće u afektivnim dijelovima diskursa, dakle najčešće u dijalozima, ali i u narativnim dijelovima teksta, kada pripovjedač iz svoje vanjske pripovjedačke pozicije pripovijeda.

Partikula "e" signalizira redovito prisutnost bilo realnog bilo fiktivnog recipijenta u vremenu pripovjednog čina. Partikula je signal o govornikovu stavu ili emociji upućen onome koji sluša.

1. *Znos ti onu kal je Pende bil skocil u meko. E, ne znos!*
2. *... i nestalo je lemunode. Ca ćemo sal? E, dogovorili su se ovi mlodi*
3. *E, prijateju, ti si sad daje od Kolumbije nego si bil kad si portil!*
4. *Viri ispol ploče rep. E. Sal ona računuo – živ je, a.*
5. *E, guspe ti, pok tako mi govur!*

Dakle beziznimna odsutnost ove tako frekventne partikule u tekstovima usmene predaje signalizira tip nebilateralnog diskursa, onoga dakle kojemu nedostaje realan ili pretpostavljen recipijent. To je tip monološkog diskursa koji ne računa na sugovornika, na publiku, na dijalog. Pripovjedni je to tekst koji pripovjedački subjekt pripovijeda sebi u potrazi za izgubljenim prostorom i vremenom.

Također ovo određenje tipa pripovjednog diskursa potvrđuje i odsutnost slobodnog neupravnog govora, odsutnost dijaloga, te odsutnost historijskog prezenta koji je tako uobičajen u narativnom diskursu oralno-auralne kulture u kojoj je pripovjedni čin vrsta performansa u kojemu se vrijeme pripovijedanog događaja redovito osadašnjuje, a agensi događaja agiraju u sadašnjem vremenu.

Dakle, upravo odsutnost nekih signala pripovjednog teksta koji se pojavljuje u mediju komičkoga govora, u mediju koji je po sebi znak usmenosti, iznevjeruje očekivanje eliminacijom signala pripovjednog čina koji pripada oralno-auralnoj kulturi.

Na taj način ovaj tip diskursa isključuje sve bitne retoričke signale kojima tekst upućuje na svoj bilateralni karakter, na relaciju prema sugovorniku. Dakle, tekst koji ovdje analiziramo, ne računa na sugovornika, ne publiku. Tekst, o kojemu je riječ, monološki je diskurs, govorenje je to sebi i za sebe. Taj monološki diskurs oživljuje govor, a govorom čitav jedan, na rubu sjećanja sačuvani, svijet. Pripovjedač ga izgovara ne zato da bi nekome prenio obavijest, već da bi govorenjem oživio govor sâm, a govorom svijet koji samo po govoru još postoji. Na taj način odsutnost gore navedenih signala bilateralnoga karaktera diskursa upućuje na njegovu narav koja se ne ispunjava prijenosom poruke, već svojom svjetotvornom ulogom čije ispunjenje jest ujedno i ispunjenje praznine jednog izgubljenog ljetnog jutra u zavičajnoj uvali djetinjstva.

LITERATURA:

- Milivoj Solar, *Ideja i priča*, Zagreb, 1974.
Vladimir Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, treće prošireno izdanje, Liber, Zagreb, 1998.
Roman Jakobson, *Lingvistika i poetika*, Beograd, 1966.
Radoslav Katičić, *Jezikoslovni ogledi*, Zagreb, 1971.
V. Šklovski, *Uskrnuće riječi*, Zagreb, 1969.
Gérard Genette, "Tipovi fokalizacije i njihova postojanost", u: Vladimir Biti, *Suvremena teorija pripovijedanja*, Zagreb, 1992.
Jonathan Culler, *Književna teorija - Vrlo kratak uvod*, Zagreb, 2001.

GÜC

1. Güc je bil navücen na kröj išpol žida ol cëste u Vlökü. Möglo je bit kölo dëvet ürih kal šmo izöšli iz küce za še kalät do njëga.

2. U Jürkovicu šu Jëškini trëbili budële. Žabili šu jelnü söhu u kvartîr ol pröve, a drügu u kvartîr ol karmë. Pëiko njîh šu butäli jedön pelün, a pëiko pelünä šu rašîrili budël täko da je navöroni dîl is incetönin šardëlamu bil ü brud, a onî drügi je pädol pëiko pelünä ü more nä plilko. Šväku šardëlu ca je incetäla, vajalo je izvädit rükün iz mrîze, i tü bëž je püno mardävit, i štävit je u kašëtu. Kal bi švë istrëbili, ondä bidu šemetäli is budëlima po karmü ol börke kida šmüšeni nekä še odlîpe lüstre ol mrîze. Pöšli bidu navörali mrîze na cvîre i önlili jih na šterälo ca je bilo išpol baräke ol poteštöta, ucinjëne ol pujîških tüfih.

3. Cvîre su Jëškinima bile püno ol potrëbe. Na njîh su nošili rëbu u fäbriku, bařile, mrîze u konöbu i iz konöbe na zölö, a dîgod i kojü kašëticu grözjo iz broda ca bi po noçi übroli nä tuje, jer onî nišü nînder imäli ložjö, öli vrëcicu mükë iz rîve. Ma nišü jih cüvali kolïko šu njîn vajale. Oštävili bi ih išpri küce na šünce i nä dož küda šu ukrađjene, a bile šu švë ražgrühone i izmarivenë i vëc še nî znälo ol kojëga su drîva. Käl bidu cägod na njîh nošili, žaškrîpale bidu šväki püt kal bi ucïnili škrökoj näpri. Käl bidu dohodile cvîre Jëškinih, cülo ih še je iz dalekâ.

4. Täta je hodil išpri mëne i nošil je veslä na räme. Jö za njîn is kašëticu. I špri Švëtega Rökä vëj šu še šüšile šardële, lïpo porëdone jelnä do drüge, apözito na gradële ol štanjönega findifëra, is rëpïma užbardo nekä njin še iscïdi vodä i karvetïna. Gradële na kavalëte i kolo njîh štöri Šöldat da ne bi düšla mäška.

5. U Vlökü nî bilo nikoga. Onî ca šu prišijäli, düšli šu döma prî zorë, a onî ca šu žapašoli i üjoli, iskarčäli šu rëbu räno üjutro. Tabakïne i družina ol špurtënjacih nošili šu rëbu iz brodih küda mrövi. Šväko kašëta u kojü šu nošili rëbu imäla je po jelnü trëšu žabijënu nä dvo kantünä - jedön šümpra drügemu. Täko se je möglo čapät u dvojjicu is jelnün rükün na šväki kantün i nošit delpëzo.

6. Kal šu täko tabakïne bile pol kärïkon, ondä bidu is onün drügun rükün ca nî nošila ništa, za böje döřzät ekvilïbrij, möhäle po äriji kïda plïvaju. I täko cïlo prošëšijün tabakïnih. Štü rük ca möšëdu po äriji. Na ovü üru švä je vëj rëba bila u fäbriku, a družina u pošëju izä škürih u švëžu. Ženë šu vïkale na dïcu, ca šü še igräli ökolo küc, nekä ne cinë burdïl, nekä muškï mögu špä.

7. Škocïli šmo niz mirëc ol cëste i pašäli bližu šändule Ändreta iz Boda, a šändula je nošila ime Admiräl Špäun, a bila je švä cörnä ol katräma, prefïn šu i pölci bili katramöni. Täko šmo düšli do našëga güca. Güc je bil lïpi növi, bili is rigëtun ol otünä na prövu i na karmü. Bänak ol traštana i onî ol karmë bili šu varnizöni. Lnö mu je bilo cïšto cïštöžno pok je lïzol pö moru kïda je nalöjen. Pölë ol vëšol bile šu mu pituröne u bilö, a rucëjï napünjeni ölova nekä je kontrapîz da je lägje dvïzot iz mora kal še vözi.

8. Täta je odrïšil cïmu is kojün je güc bil vëzon za jedön anël žabijën u jelnü komešüru öl žida išpol cëšte. Bïlo je lakö žabit ca še je tïlo u tï žid jërbo je bil ucïnjën u šüho. Hodil je za gorün. Täta je izvädil išpol böndih dvï polüge is kojïma je bil güc pošukalcön. Güc še je izbandöl i našlonil is jelnün parašküsun na zölö. Ondä je väzel polüge ca tîh je izvädil išpol bröda jelnü po jelnü i namïštïl ih je jelnü udj izä karmë, a drügu jedön päš däjë kräj mora. Podvïgal je böndu ca šë je bila našlonila na zölö, a jö šon mälo pomögäl döřzät

ekvilibriz iz druge bõnde. Šal je gùc stòl drèto, kolùmba na polùge, a õbe paraškùse u àriju. Dõsta ga je bìlo mào tìšnut i vèc je pòcel pùž'it po nalòjenin polùgiman ù more. Bìlo je plìlko i karòc ol karmè žaorol je lnò tako da se je mòre žamùtilo. Gùc se je fermòl. Ondà je tãta vãzel polùgu ca je izòšla 'ispol pròve, žavòrnìl je nogãvice i stãvìl polùgù 'ispri karòca ol karmè, ugãžìl nò nju is õbe nõge da ne b'ì isplìvola i podvìgal karmù nò nju. Šal se je gùc mògal porìnut. Polùga, ca smò je bìli stãvìli pol karmù, isplìvola je i tãta je je potègal na žòlò. Jò son se ukarcòl i šèl na bãnak ol karmè, a òn je paròl gùc i ukarcòl se priko pròve. Kal je pritiškal pròvu na šòmi picìn, karmã, di son jò bìl, žžjanula je k'ida stòri Jãnko, kojì je ùvik vozìl na parìc. Tãta je dùšal do srìlnjega bõnka. Òrmol je vešlã i ondã is jelnìn šìjòl, a is drùgin žavèžal tako dã se je brùd voltòl pròvun pul võnka. Ondã je žavèžal is õba vešlã pul nãpri.

9. Opùtili smo se. Sùnce je vèj bìlo pòvar Orlòvice. Bìla je bonãca kòlma, mòre kako ùli. Na lnò se je mògla v'ìdit svãko stvòr, svãki lišt galòne oli purìca, dõnzule i sparìci, prefìn i glãnjoti ca šu 'istega kulùra kakò i šarbùn. Kal smo izòšli iz Vlòkè, mòre se je ucinìlo dùbje. Po lnù šu se v'ìdile velike stìne pùne galòne is kojùn malo vècun rìbun - kavãlun ili sòlpun peta njìh. Gùc je ližol priko njìh k'ida da nìšta ne pižò, k'ida da letì. Sòmo šu se cùle palòde iz kojìh šu oštãvola na skorùp dvo-trì vartìlota. Bìlo ih je svãkavìh: vèlikih, mòlih, plìlkìh i dubòkih. Udìj 'iza pòlè šu se vartìli žvèlti i dubòki, a ondã šu oštãvoli po karmì šve tò manji dòkle se ne bìdu izlišãli i mòre se õpet ucinìlo ùlje. Dvo-trì vartìlota oštãvoli šu 'iza mãškula ol temùnã, ma ovì bi se lèšto izlišãli jer šu bìli mòli. 'Ispol kvartìrã ol pròve dvìzole šu se dvi-trì bòtice, plìlke i liše k'ida šu i onè od ùlja. Kur'ile su pul krãja i pul võnka, a u njìma šu se nažìrole šal kùce, šal nèbo, šal Mòli Bòdãk, šal bìlo bõnda òl broda.

10. Pašãli smo kraj šìke 'ispol kùce di šu Mik'icovi dõržãli mrìže. Bìla je školòda i šìka je bìla svã võnka. V'ìdila se je galòna u àriju i racì 'izmeju njè. Racì šu se dõržãli bližù mòra tako da ih plòce. Defòra šìke bìla je armizòna lòja ol Rùm'ica. Pròva pul Boda, a karmã pul Mòlega Bòlka. Ù nju šu spòli Dalmatìni. Dvìgli šu vešlò ol primè i butãli ga na dvi sòhe za ucinìt tèndu. Jelnù sòhu šu žãbili u trãstan d'ì se je inkašòvòl jòrbul, a drùgu u rãpu ol mònkula ol karmè tako dã se je mòglo, kal se je stòlo na pajùle pašãt 'ispol vešlã ca je bìlo priko njìh, bèž se prìgn'it. Priko vešlã šu butãli j'ìdro i vèžãli lantìne ža bõndu da ga popùlnè ne b'ì òlnil maištròl. U lòju je bìla mojãca maravòna ca bi p'ili kal bi pèkli šardèle 'ili is brujèton. U lòju njìn je bìlo bõje spãt nègo u kùcicu ol Rùm'ica ca je na drùgu pùntu ol Bobã šumpra Žvònskin šìkima. Tòti je udìj ùjutro pãsòlo sùnce, a unùtra je šmardìlo ža krepãt. Kãmarica je bìla mòlo, dugã i širokã nè vèce ol dvo-trì pãša, bãša i jòš je unùtra bìlo stòrih mrìžih i pojãcih. Dalmatìnih je tòti bìlo dešetãk. I ùšri lita šu imãli calcète ol vùne ca b'ì ih isvùkli sòmo kal je tukãlo ugãžit ù more.

11. Onèga ca šu ga sv'ì slùšòli, žvòli šu Žerãvica, a mògal je dv'ìnut vešlò od lòje u àriju ma čãpãt ga šã dvi rùke sòmo ža rucèj i tù tako dã šu mu se rùke krečãle dobòta jelnã drùge. Mišnice šu mu bìle tvòrde k'ida b'ija ol cešmìne. Imòl je kvadròtu glòvu, carnjène vlòse, mòdre òci i bìle žùbe, kròlke, gùšte i plèške onè ca mògu prigrìšt orìh koštenjòk òli garcã. Ùvik se je smijòl is tìma žùbìma, a kãl je bìl na sulòr, kònta sùncu, te rùde nakoštrùsene vlòši svìtlìle šu mu k'ida ògonj. B'it će da šu ga radi tèga i žvòli Žerãvica. U trãtu ol Rùm'ica bìl je šìjãvac i ako se rìba ne b'ì dvìgla, pomògal je šìjòvãt na kurènt švè dòkle ne bìdu prìšìjali, svè dòkle ne b'ì pòcelo sv'ìcot. Ako je bìlo šardèl, ispèkli bi jih òlma ù žoru na ròžònj i žalìli maravònon. Kal nì bìlo drùgega, ondã šu jut'iku j'ili is krùhon, a šìkli brìtvun fète ol bìne ol kilã ca je svãki ol njìh dobìvòl nã don ol parùnã.

12. Šal je Žeravica špōl. Šigūro je bīl trūdan ol pašōne nōći. Oštāvili smo ga po karmī i voltali se pul Žvōnskih Šīk. Pašali smo īšpol kūće Gošpodarīćovih fābrike ol žēša, īšpol kūhinje ol Danīce i kūćice Rūmīca īšpol kojē finjē puntīn i pocīmje Fōša ōl Boda. Otvorīli smo Mlīn. Iz lnā ujedōnput su se pōcele dvīzot Žvōnske Šīke. Bīlē pōl more a cōrnē pōvar mōra. Dvīzole su se i dvīzole kuda gorā īšpol mōra, bīle i pūne jezīn. Cinīlo se je dā čemo se našūkāt. Ujedōnput su se poravnāle. Bīlo je plīlko dā su se jezīne mōgle dokrēcāt rūkūn. Pūzīli smo prīko njīh, a jō šon svē bīl u štrōhū da će lnō ol gūca zaštargāt na ōstre pūnte. Ondā ujedōnput kakō su se dvīgle, tāko su se i profundāle i nōšli smo se na dubōkemu. Mōre īšpol brōda se je zaškūrīlo, a kāl se je glēdolo prīko kvartīrā ol bōnde ol ošōja pōl brud, cinīlo se je da iz jelnēga mīšta sūnce šjō iz lnā ūžbardo, a svē mōre i lnō ōkolo bīlo je cōrnō. Ūsri tēga mīšta, ōlke se je cinīlo da šjō sūnce, pādol je hlōd ca ga je cinīla mojā glōvā.

13. Tāta se je švūkal i obūkal gāćice ol kupōnjo. Bīle su mōdre, upletenē ol mēke vūne za jēmpere, a kāl bi se smocīle, pīzale bi trī kīla i cidīle bi se pūl ūre. Tāta je zavēzal bōje i čūtīl šon mu fūrcu ol rūk. Na svāku palōdu brūd bi ucinīl škērac i jō bi se žalōhōl. Prōva je pōcela orāt, a īšpol njē se je ucinīl bār. Vōrsī ol vēsol dūbli su vēliko vartīla. Vīdilo ih se je kakō se vartē dalekō po karmī. Bōte īšpol kvartīrih šīrīle su se na vēntul dalekō īza brōda. Sūnce iz lnā, pet-šēst drētih trōkih ca sū se blīščīli svē do škorūpā i kurīli za nāmi. Vōnka pul kūlfa svī kulūri su se infuskāli. Bīsovo je izgledālo dalekō. Jedvā se je na njemu raspoznāvolo ca jē būšak, a ca jē lozjē, dī je nēbo, a dī je mōre.

14. Unūtra je oštāvol Mlīn i cūl se je sušūr ol fābrikih. Kāl smo otvorīli Kāmenice, sušūr je zamūkal. Žabīlīlo se je zōlō i depōzit ol vodē īšpol pūtā. Kal je bīla kūlma, Ūvo Tvīcica je mōgal škocīt iz njēga nā parsi ū more di nī bīlo dūbje ol dvi-trī nōge. Pōšli bi bīl po paršīma i po tarbūhu carnjēn kīda škarpīna.

15. Pašali smo pōvar puntīna ol Kāmenic is šīkima i škripīma pōl more. Pašali smo kraj sōme Kolūdrice tāko da smo cūli kakō je mōre plōce kal je marēta ol gūca dušla do njē. Pašali smo defōra Templūza i dušli pol Krūšku. Sūnce je oštālo īza bārda. Dušli smo ū hlod. Jōs je bīlo frīško ōl noći. Mōre je žavonjālo jācije, a kulūri su ožīvīli.

16. Ovōde je bīlo mālo rīnjē, ma bōtice nīšū ni kurīle pul krāja ni cinīle pūnte ol rebatajīce, nēgo su se njīhovi caklēni līši brīzi i dūlci sōmo primīščāli gōri-dōli bēž se nīti pīnkicu navrāscīt. Svāki līši brīg bīl je jelnō žarcelo, a svāki dolāc drūgu. Mōre je bīlo pūno žarcelih vēlikih i mōlih ca sū se mīcoli gōri-dōli, skupjāli se po dvo-trī u jelnō i ondā se tu vēliku žarcelo raspādolo u pūno mōlih. Vōrsī ol brīgih bīli su svītlocelēsti i u njīma se je vīdilo nēbo, a u dūlcima škūri kulūri šīkih i zelēnih ālojih ca su rēšli pōvar njīh. Pōvar ālojih pocīmola su lozjō. Kāl se je ol brīga bōtice cinīl dolāc, svītlocelēsto plūjka kulūra u jelnēmu bi hīpu poželenīla, pomodrīla ili poškūrīla, a kāl se je dolāc dvīzol za ucinīt brīg u jelnēmu lōmpu škūri bi kulūri pašāli u svītlu. I u tēmu īstemu hīpu tu īstu dogodīlo se je nā štu drūgih mīstih pri nēgo se je mōglo obaždrīt. Ušūda nāokolo mōre plūjkīh svītlosti: mōdrih, celēstīh, zelēnih, svītlih i škūrih, jelnīh kraj drūgih, jelnīh pōvar drūgih, jelnīh ca se kalōjū, jelnīh ca se dvīžu, jelnīh ca rēštū, drūgih ca se kīdaju. Mōre kulūrih.

17. Omīcolo smo. Kraj *Štīnē nāvar štīnē* izōšli smo īz hloda na sūnce. Žablīščīlo nos je. Neštālo je švēga. Ōpet mlīcic lītne fuškajīce. Sūnce īz neba i sūnce īz mora. Tāta je vozīl īstun fūrcun. Bīsovo je omīcolo īza Pūnte ol Štūpišćo. Vīdila mu se je jōs sōmo karmā. Za njīn je kurīl svetāc. Kūlaf se je cīli otvorīl, a is njīn i Barjōcī. Vōnka je pōcelo rōzīt. Pōcelo je bīt vrūco. Tāta je zavēzōl na svāki kantūn ol sudōrića po jedōn grōp, a ondā ga je ismocīl ū more, šāzel i butōl nā glōvu. Išpol nōš je bīlo dubokō. Lnō se vēj nī vīdilo.

Bõnci su se ugrijoli ol sũnca tãko dã se dobõtu nĩ mõgla dõržãt rũkã na njĩh. Cĩli brũd je põcel vonjãt na varnĩz, na sũl, na drĩvo, na santĩnu. Dalekõ unũtra otvõrili sũmo Rožgĩce i ãpãli se Pũnte od Ŭtlĩce. Is krãja je dũšlo mãlo ãũha. Žavonjãli bõri i žeromõd. Pol krõj je bĩlo malo marẽte. Pašãli sũmo Puntĩn ol Kupĩnovca i voltãli unũtra. Žabĩlĩlo že je zõlõ i zamodrĩlo mõre põdo nje. Tãta je molõl veslã iz rũk i pũstĩl brũd neka kurĩ sõm. Od usũda carcẽjĩ. Voltõl se je pul prõve, vãzel je sũdro i dõl mu vũltu na mãru da ne bĩ žadĩlo žã sũke i ondã ga je tumbõl kolĩko je mõgal i nemõgal dalekõ prĩko karmẽ. Sũdro je žabũcãlo, a iz lnã su se dvĩglo õbloci bĩlih mihurĩcih. Dũšãl je do bõnka ol karmẽ i provũkal sũrgadĩnu ũduplo krož anel ol karmẽ i is ovĩn duplĩnon ucinĩl dvõ ũzla. Pašõl je na prõvu, vãzel cĩmu ol prõve ũ ruku, škocĩl ũ more, dĩ je bĩlo plĩlko, ucinĩl gašũ na cĩmu i inkapelõl je na jelnũ sũku ca je vĩrĩla iz zõlã. Gũc je bĩl armizõn i pocẽlo ga je võjãt iz bõnde na bõndu i iz prõve na karmũ. Põlẽ ol vesõl ca su bĩle sũmo potẽgnute ũ brud is rucẽjĩma žadĩjẽnin ispol kontrapõša, mohãli su kũda krelã ol kãlebih. Iskarcõl sõn se i jõ nã plĩlko. Žolõ je izgledãlo kũda prĩštãva, gõri rõvno, a is bõnde õl mora vẽliko škalĩna ca sũ je dvĩglo žĩmske bõte. Bĩle sãcĩnke šavũre ronĩle su se pol nogãmi i tukãlo je ucinĩt pet-sẽšt lẽštih škrokojih žã dũc nã rovno. Kakõ sõn se pẽnjol, tãko je šavurnõl sãcĩnkĩh kurĩl nĩžbardo i cinĩlo se je cõt zõlõ kako sõrce kal cinĩ garbĩn.

18. Nõjpri sũmo se bokũn založĩli, a ondã je tãta izvãdil ispol skãfa ol prõve kašẽtĩcu is lĩtẽn žã lũpãt lũpore. Bĩlo ih je pũno is bõnde ol puntĩna. Sõmo je tukãlo bĩt ũ more dõ poša. Mõre na Kupĩnovac je ũvik štũdeno, a jos vẽce ũjutro. Popũlnẽ se mãlo isĩtẽpli. Jõ sõn lẽsto oštĩnul i ondã sõn vãzel tũnjicu i olvãrgal is puntĩna di je bĩlo sũnce. Drũgo je bõnda bĩla jõs ũ hlod. Tãta je lũpõl dõkle nĩ napũnil pũl kašẽtĩce lũporih, a ondã se je i ũn iskrepẽnil i dũšãl na sũnce. Mẽni su dõnzule svẽ obrĩle. Namotõl sõn tũnjicu na motovĩlo i vrõtili sũmo se õba na zõlõ.

19. Rõž iz võnka dohodĩl je svẽ to blĩžje. Mõre se je zamodrĩlo. Fuškajĩce je neštãlo pok se je vĩdilo dalekõ. Põl Bišovo je pašõl jedõn kãrgobot. Omĩcol je pul tarmuntõne. Mežarĩja mu je potenĩla. Vĩdil mu se je sõmo pũnat i trũmba, a domãlo je neštãlo i njĩh. Kãlebi su cinĩli sũvoje jĩre bež dobõtu maknĩt krelã, a kãl bi njĩn dodĩjolo, ondã bidu ãpãli rõtu pul Carnorũžĩce i neštãli.

20. Sũnce se je dvĩglo i pritĩsnulo. Vẽj se nĩ mõglo glẽdot u zõlõ kolĩko je blĩšcĩlo. Šãl sũmo mĩ uzĩvãli u kupõnju. Rõž je dũšãl do puntĩna. Bõte su se prodũzĩle. Žõlõ se je põcelo cõt. Gũc je potẽžõl sũrgadĩnu sve tõ jacije i põcel je pomãlo rãskãt sũdron. Tãta se je dvĩgal, pogledõl je pul sũnca i rẽkal je: "Moãã"!

21. Ukarcõl me je ũ brud. Deškapelõl je cĩmu i potẽgal je ũ brud, a ondã je šãlpõl sũdro i žakocõl ga je na bõndu õl broda. Põrtĩli sũmo i otvõrĩli sũmo Komĩžu. Kũce su igrãle ol võpẽ. Maištrõl je uzẽgal. Tãta je obũkal košũju. Napuhõvãla mu se je kũda balũn. Āpãli sũmo drẽtu rõtu pũl Boda. Prõva je pleškãla, a kojõ bõta bi slĩpnula pul karmẽ i žabĩlĩla pol bõndu. Žõlã su oštãla dalekõ unũtra i iza njĩh se nĩ nĩšta vĩdilo ni cũlo. Lẽsto sũmo omĩcoli jẽr noš je pomõgal vĩtar. Dũšli sũmo blĩžje kũcĩman. Šãl su bĩle vẽce i fermãle su igrãt. Kãl sũmo se ãpãli Bõda, dobõtu je obonacãlo, a u Vlõkũ se vĩtar nĩ cõtĩl, sõmo je bĩlo mãlo marẽtice.

22. Iza škũrih ol pẽrgula, u svẽžu, cẽkola je nõna. Kãl noš je vĩdila, otvõrĩla je bokũn škũre i põcela cinĩt mõte neka nõštõjimo jẽr su rĩzi slõžene. Nĩsmõ navucĩvãli gũc, nõgo sũmo ga armizãli ispol kũce na puntĩn ol barba Žãnẽtota Patatũnã i isli lẽsto dõma da se rĩzi ne bidu odũžile.

23. Šlõlko sũmo obĩdvoli, a po obĩdu izĩli po rũkovicu lũporih.

Glosar

Kratice

adv. - prilog, **augm.** - augmentativ, **dem.** - deminutiv, **f** - ženski rod., **impf.** - nesvršeni glagol, **imper.** - imperativ, **m** - muški rod, **n** - srednji rod, **num.** - broj, **onom.** - onomastik, **part.** - partikula, **pf.** - svršeni glagol, **pl. tant.** - pluralia tantum, **praep.** - prijedlog, **pred.** - predikativni oblik, **pron.** - zamjenica, **top.** - toponim.

A

Admirâl Späun, -a onom. - ime broda austro-ugarske ratne mornarice iz I. svjetskog rata; *a šandula je nošila ime Admiral Špaun, a bila je šva corna ol katrama* (7).

anêl, -anêla m - alka, metalni prsten na obali za privez broda; *Tata je odrišil cim u kojun je guc bil vežon za jedon anel žabijen u jelnu komešuru ol žida* (8).

apözito adv. - naročito, posebno, namjerno; *Ispri Švetega Roka vej šu se šušile šardele, lipo poredone jelna do druge, apožito na gradele ol šitanjonega findifera, iši repima užbardo neka njen se išicidi voda i karvetina* (4).

ārija, -e f - 1. zrak; 2. iznad površine: u ariju - nad čime: *Šal je guc stol dreto, kolumba na poluge, a obe paraškuše u ariju* (8).

armizât, -ôn pf. - usidriti, vezati konopima (brod); *Nišmo navucivali guc, nego šmo ga armizâli išpol kuće na puntin* (22).

armizôn, -o, -u, pred. -a, -o - (o brodu) usidren i vezan za obalu ili bovu; *Defora šike bila je armizona loja ol Rumića* (10); *Guc je bil armizon* (17).

B

bānak, -ōnka m - klupa u barci, prečka uprta u bokove otvorenog prostora barke pri njihovu gornjem kraju; *banak ol traštana* - fiksni *banak* na jednoj trećini duljine barke udaljen od pramca; uz njega se pričvršćuje jarbol; *Banak ol traštana i oni ol karme bili šu varnižoni* (7).

bârk, **bârka** m - val što ga s obje strane stvara prova prilikom kretanja broda; *Prova je pocela orat a išpol nje še je ucinil bark* (13).

bīja, -e f - komad drveta, grane; *Mišnice šu mu bile tvorde kida bija ol cešmine* (11).

bīna, -e f - štruca kruha; *šikli britvun fete ol bine ol kila* (11).

Bišovo, -a n, top. - Biševo, otočić u blizini Komiže, poznat po Modroj Spilji; *Bišovo je izgledalo daleko. Jedva še je na njemu raspoznavolo ca je bušak, a ca je ložje* (13); *Bišovo je omicolo iža punte ol Štupišćo* (17).

blišćit se, -in impf. - bliještit se; *Šunce iz lna, pet-šešt dretih trokih ca šu še blišćili šve do skorupa i kurili za nami* (13).

Bôd, -a top. - poluotočić u Komiškoj vali koji razdvaja uvalu Mlin i Jurkovicu i zatvara istezalište brodova Vloku; *Defora šike bila je armizona loja ol Rumića. Prova pul Boda, a karma pul Molega Bolka* (10).

bokûn, adv. - 1. malo - nedostatno; 2. malo - ne previše, u dostatnoj mjeri; *Nojpri smo še bokun žaložili* - nešto smo prezalogajili (18); *Kal noš je vidila, otvorila je bokun škure* (22).

bonāca, -e f - mirno more bez vjetra; *bonaca kolma* - potpuna *bonaca* bez daška vjetra; *Bila je bonaca kolma, more kako uli* (9).

bōnda, -e f - 1. strana; *Žolo je izgledalo kida prištava, gori rovno, a iš bonde ol mora veliko škalina ca šu je dvigle žimske bote* (17); *Bilo ih je puno iš bonde ol puntina* (18); 2. bok broda; *Tata je izvadil išpol bondih dvi poluge iš kojima je bil guc pošukalcon* (8); *Podvigal je bondu ca še je bila našlonila na žolo, a jo šon malo pomogal doržat ekvilibrij iz druge bonde* (8); *Priko vešla su butali jidro i vežali lantine za bondu da ga populne ne bi olnil maištrol* (10); *Guc je bil armižon i pocelo ga je vojat iz bonde na bondu* (17); **bonda ol osoja** - prisojna strana, ona koja je u hladu: *kal še je gledolo priko kvartira ol bonde ol osoja pol brud* (12).

bōta, -e f - val; *Bote šu še produžile* (20); *a kojoj bota bi šlipnula pul karme i žabilila pol bondu* (21).

bōtica, -e f dem. - valić; *ma botice nišu ni kurile pul kraja* (16).

brūd, brōda m - brod; *Cili brud je pocel vonjat na varniž* (17); *Tata je molol vešla iz ruk i puštil brud neka kuri šom* (17); *onda je šalpol šidro i žakocol ga je na bondu ol broda* (19).

Būb, Bobâ m top. - rt s južne strane na poluotočiću Bod u Komiškoj vali; *na drugu puntu ol Boba šumpra Žvonškin šikima* (10).

budēl, -ēla m - mreža sardelara ili vojga, jednostruka mreža stajačica s okom od 17 mm koja se postavlja da lebdi između dna i površine ispred jata sardela kako bi se riba zaglavila u oka mreže; *U Jurkovicu šu Ješkini tribili budele* (2), v. tribit.

būsak, -ūska m - šuma; *Jedva še je na njemu raspožnavolo ca je bušak, a ca je ložje* (13).

butât, -ôn pf. - staviti, metnuti; *Dvigli šu vešlo ol prime i butali ga na dvi šohe za ucinit tendu* (10); *Priko vešla šu butali jidro* (10); *Tata je žavežol na švaki kantun ol šudorića po jedon grop, a onda ga je išmocil u more, šažel i butol na glovu* (17).

C

cāgod, pron. - štogod, nešto; *Kal bidu cagod na njih nošili* (3).

caklēni, -o, -u, pred. -ā, -ō - staklen; (o valovima) *nego šu še njihovi cakleni liši briži i dulci šomo primišćali gori-doli* (16).

carcēj, -ējâ m - cvrčak; *Od ušuda carceji* (17).

Carnorūzica, -e f top. - spilja blizu hridi Tri brata Ivčova u južnom dijelu Komiške Vale; *onda bidu čapali rotu pul Carnoružice* (19).

carnjên, -ëno, -ënu, pred. -ā, -ō - crven; *Imol je kvadrotu glovu, carnjene vloše* (11).

celēst, -o, -u, pred. -a, -o - boje nebeskoplave; *Ušuda naokolo more plujkih švitlošti: modrih, celeštih, zelenih* (16).

cesmîna, -e f - česvina, crnika; *bija ol cešmine* (11).

čīdīt se, čīdin impf. - cijediti se; *čidile bi še pul ure* (13).

čīma, -e f - kraj užeta kojim se brod vezuje za obalu; *Tata je odrišil cimu iš kojun je guc bil vežon za jedon anel* (8); *važel cimu ol prove u ruku* (17).

čīnīt, -īn impf. čīniti; *činit se cut* - čuti se; *činilo še je cut žolo kako šorce kal cini garbin* - čulo se žaló kako ga srće more kao kad puše jugozapadni vjetar, kad su veliki valovi (17).

čōran, -o, -u, pred. -ā, -ō - crn; *Iž lna ujedonput šu še pocene dvižot Žvonske šike. Bile pol more a corne povar mora* (12).

čūvāt, -čūvon impf. - čuvati; *nišu jih cuvali* (3).

čūt, čūjen pf. i impf. - čuti; *Žolo še je pocelo cut* - počelo se čuti šum žala o koje udaraju valovi (20); *i činilo še je cut žolo kako šorce kal cini garbin* (17).

čūt se, čūjen pf. i impf. - čuti se; *Žola šu oštala daleko unutra i iža njih se ni ništa vidilo ni culo* (21).

čvīre, -ih pl. tant. - nosila; *Pošli bidu navorali mriže na cvire; Cvire šu Ješkinima bile puno ol potrebe. Na njih šu nošili ribu u fabriku, barile, mriže u konobu i iz konobe na žolo, a digod i koju kašeticu grožjo iz broda ca bi po noći ubroli na tuje, jer oni nišu ninder imali ložjo, oli vričicu muke iz rive. Ma nišu jih cuvali koliko šu njih vajale. Oštavili bi ih išpri kuće na sunce i na dož kuda šu ukradjene, a bile šu šve ražgruhone i izmarivene i već še ni žnalo ol kojega šu driva. Kal bidu cagod na njih nošili, žaškripale bidu švaki put kal bi ucinili škrokaj napri. Kal bidu dohodile cvire Ješkinih, culo ih še je iz daleka* (3).

Ć

ćapāt, -ōn pf. - uhvatiti; *Tako še je moglo ćapat u dvojicu iš jelnun rukun* (5).

ćapāt se, -ōn pf. - 1. uhvatiti se; 2. stići do; *Kal šmo še ćapali Boda dobotu je obonacalo* (21).

D

Dalmatīn, -a m - 1. Dalmatinac s dalmatinske obale ili s otoka blizu kopna; 2. ribari s Drvenika koji su tijekom ribolovne sezone na plavu ribu popunjavali ribolovne družine trata budući da Komiža nije imala dovoljno radne snage za mnogobrojne družine u ribolovu; najčešće su to bili ribari s Drvenika koje su Komižani nazivali Darvencanima ili općenitije Dalmatinima; *Defora šike bila je armizona loja ol Rumića. Prova pul Boda, a karma pul Molega Bolka. U nju šu šopli Dalmatini. Dvigli šu vešlo ol prime i butali ga na dvi šohe za ucinit tendu. Jelnu šohu šu žabili u traštan di še je inkašovol jorbul, a drugu u rapu ol monkula ol karme tako da še je moglo kal se je štolo na pajule pašat išpol vešla ca je bilo priko njih, bež še prignit. Priko vešla šu butali jidro i vežali lantine za bondu da ga populne ne bi olnil maištrol. U loju je bila mojaca maravona ca bi pili kal bi pekli šardele ili iš brujeton. U loju njih je bilo boje špat nego u kućicu ol Rumića ca je na drugu puntu ol Boba šumpra Žvonskin šikima. Toti je udij ujutro pašolo sunce, a unutra je šmardilo za krepat. Kamarica je bila molo, duga i široka ne veće ol dvo-tri paša, baša i još je unutra bilo štorih mrižih i pojacih. Dalmatinih je toti bilo dešetak. I usri lita šu imali kalcete ol vune ca bi ih išvukli šomo kal je tukalo ugažit u more* (10).

defôra, adv. - vani, s vanjske strane; *Defora šike bila je armizona loja ol Rumića* (10); *Pašali šmo defora Templuža i dušli pol Krušku* (15).

delpêzo, adv. - 1. način nošenja tereta tako da se teret podigne s obje ruke i stavi na rame; 2. podignoto od tla; *Tako še je moglo ćapat u dvojicu iš jelnun rukun na švaki kantun i nošit delpežo* (5).

depòzit, -a m - rezervoar; *Žabililo še je žolo i depožit ol vode išpol puta* (14).

deskapelât, -ôn pf. - otkaćiti, skinuti nataknuo; *Deškapelol je cim u potegal je u brud* (21); v. inkapelat.

dìgod, adv. - katkad; *a digod i koju kašeticu grožjo* (3).

dobôtu, adv. - zamalo, gotovo; *Bonci šu še ugrijoli ol šunca tako da še dobotu ni mogla doržat ruka na njih* (17); *Kalebi šu cinili švoje jire bež dobotu maknit krela* (19); *Kal šmo še ćapali Boda dobotu je obonacalo* (21); *mogal je dvinut vešlo od loje u ariju ma ćapat ga ša dvi ruke šomo ža rucej i tu tako da šu mu še ruke krećale dobotu jelna druge* (11); *Kalebi šu cinili švoje jire bež dobotu maknit krela* (19).

dodijot, -en pf. - dosaditi, dodijati; *Kalebi šu cinili švoje jire bež dobotu maknit krela, a kal bi njin dodijolo, onda bidu ćapali rotu pul Carnoružice i neštali* (19).

dôn, -a m - dan; *ca je švaki ol njih dobivol na don* (11).

dokrěćât, -ėćen pf. - dodirnuti; *Bilo je plilko da šu še ježine mogle dokrěćat rukun* (12).

drîvo, -a n - drvo; *već še ni žnalo ol kojega šu driva* (3); *Cili brud je pocel vonjat na varniž, na šul, na drivo* (17).

dônzula, -e f (Chromis) - sitna riba iz porodice dugousnjača; *Na lno še je mogla vidit švako štvor, švaki lišt galone oli puriča, donžule i špariči* (9); *Meni šu donžule šve obrile - otkinule mamac s udice* (18).

dobôta, adv. - zamalo; *tako da šu mu še ruke krećale dobotu jelna druge* (11).

dohodît, -òdin impf. - dolaziti; *Rož iz vonka dohodil je šve to bližje* (19).

doržât, daržîn impf. - držati; *Kal šu tako tabakine bile pol karikon, onda bidu iš onun drugun rukun ca ni nošila ništa, ža boje doržat ekvilibrîj; Pašali šmo kraj šike išpol kuće di šu Mikićovi doržali mriže* (10).

dorzât se, daržîn impf. - držati se; *Raci šu še doržali bližu mora tako da ih ploce* (10);

dôž, dazjâ m - kiša; *Oštavili bi ih išpri kuće na sunce i na dož; Pašali šmo kraj šike išpol kuće di šu Mikićovi doržali mriže*.

drêt, -o, -u, pred. -â, -drêto - ravan; *pet-šešt dretih trokih* (13); *Ćapali šmo dretu rotu pul Boda* (21).

drêto, adv. - ravno; *Šal je guc stol dreto, kolumba na poluge, a obe paraškuše u ariju* (8).

dûć, dūjden pf. - doći; *i kolo njih štori Šoldat da ne bi dušla maška* (4); *Tako šmo dušli do našega guca* (5); *Tata je dušal do šrilnjega bonka* (8).

duplîn, -a m - podvostručeno uže; *Dušal je do bonka ol karme i provukal šurgadinu uduplo kroz anel ol karme i iš ovin duplinon ucinił dvo užla* (17).

dvìgnut, v. dvinut.

dvìnut / dvìgnut, -en / -gnen pf. - dignuti; *Dvigli šu vešlo ol prime* (10); *Onega ca šu ga svi šlušoli, žvoli šu Žeravica, a mogal je dvinut vešlo od loje u ariju ma čapat ga ša dvi ruke šomo za rucej* (11); *U tratu ol Rumića bil je šijavac i ako še riba ne bi dvingla, pomogal je šijovat na kurent* (11); *a iz lna še še dvingli oblaci bilih mihurićih* (17); *a iš bonde ol mora veliko škalina ca šu je dvingle žimske bote* (17); *Sunce se je dvinglo i pritisnulo* (20); *Tata še je dvingal, pogledol je pul šunca* (20); *Dvigal še je maištralić* (20).

dvìzot, -en impf. - dizati; *da je lagje dvižot iz mora kal še voži* (7).

dvìzot se, -en impf. - dizati se; *a kal še je dolac dvižol za ucinit brig* (16).

E

ekvilibrìj, -a m - ravnoteža; *Podvigal je bondu ca še je bila našlonila na žolo, a jo šon malo pomogal doržat ekvilibrìj iz druge bonde. Šal je guc štol dreto, kolumba na poluge, a obe paraškuše u ariju* (8).

F

fermât, -ôn pf. - zaustaviti; *fermale šu igrat* (21).

fermât se, -ôn pf. - zaustaviti se; *Bilo je plilko i karoc ol karme žaorol je lno tako da še je more žamutilo. Guc še je fermol* (8).

fěta, -e f - kriška; *šikli britvun fete ol bine ol kila* (11).

fìndifēr, -ěra m - žica; *gradele ol štanjonega fìndifera* (4).

fìnīvât, -ījēn impf. - završavati; *Pašali šmo išpol kuće Gošpodarićovih, fabrike ol žeša* (12).

Fösa öl Boda, -e f, top. - lokalitet s južne strane poluotočica Bod u Komiškoj Vali, kanal koji dijeli Bod i hridi Zvonske Sike; *išpol koje finije puntin i pocimje Foša ol Boda* (12).

friško, adv. - svježe; *Još je bilo friško ol noći* (15).

fûrca, -e f - snaga; *Tata je zavežal boje i čutil šon mu furcu ol ruk* (13); *Tata je vožil ištun furcun* (17).

fuskajica, -e f - izmaglica; *Opet mlicic litnje fuškajice* (17); *Fuškajice je neštalo pok še je vidilo daleko* (19).

G

galôna, -e f (Ulotrix spp.) - zelena širokolisnata morska trava na priobalnom kamenitu dnu; *Na lno še je mogla vidit švako štvor, švaki lišt galone* (9); *Vidila še je galona u ariju i raci izmēju nje* - vidjela se morska trava izvan mora za vrijeme oseke (10); *Po lnu šu še vidile velike štine pune galone* (9).

garbîn, -a m - jugozapadni vjetar (koji u Komiškoj Vali puše direktno dižući velike valove); *garbin cini* - jugozapadnjak puše, djeluje: *cinilo še je cut žolo kako šorce kal cini garbin* (17).

gârc, -â m (Monodonta turbinata) - vrsta manjeg morskog puža koji se nalazi na obalnom rubu gdje more plače obalu - *i bile žube, krolke, gušte i pleške one ca mogu prigrišt orih koštenjok oli garca* (11).

gāsa, -e f - petlja na kraju užeta; *ucinil gašu na cim u i inkapelol je na jelnu šiku ca je virila iz žola* (17).

glânjo, -ota m (Gobius spp) - sitna priobalna riba boje pijeska, vrlo proždrljiva, najčešći ulov male djece; *Na lno se je mogla vidit svako štvor, svaki lišt galone oli puriča, donžule i špariči, prefin i glanjoti ca šu ištega kulura kako i šarbun* (9).

glëdot, -on impf. - gledati; *Vej se ni moglo gledot u žolo koliko je blišćilo* (20); *kal se je gledolo priko kvartira ol bonde* (12).

glōvā, -ê f G pl. glōvīh / glōv - glava; *Imol je kvadrotu gloveu* (11).

gradële, pl. tant. -ih - žičana rešetka za sušenje na suncu sitne plave ribe; ribama se, prema staroj recepturi, otkinu glave, stave se u otopeninu soli i potom na gradele da se suši na suncu prije prženja u maslinovu ulju i stavljanja u konzerve; *Išpri Svetega Roka vej šu se sušile šardele, lipo poredone jelna do druge, apožito na gradele ol štanjonega findifera, iš repima užbardo neka njin se išcidi voda i karvetina. Gradele na kavalete i kolo njih štori Soldat da ne bi dušla maška* (4).

gorā, -ê f - gora, planina; *hodit za gorun* - (o zidu) biti nagnut, građen s odklonom od vertikale; potporni zidovi koji su se grade od kamena bez vezivnog materijala nagnuti su prema terenu o koji se oslanjaju radi stabilnosti; *Bilo je lako žabit ca se je tilo u ti zid jerbo je bil ucinjen u šuho. Hodil je za gorun* (8).

grōp, -ā m - čvor, uzao; *Tata je žavežol na svaki kantun ol šudoriča po jedon grop, a onda ga je išmocil u more. šazel i butol na gloveu* (17).

gūc, -a m - vrsta manje drvene barke oštre krme i prove, s malom palubom na krmi i provi, duljine od 5,5 do 7,5 m; *Guc je bil navucen na kroj išpol žida ol češte u Vloku* (1); *Guc je bil lipi novi. bili iš rigetun ol otuna na provu i na karmu. Banak ol traštana i oni ol karme bili šu varnižoni. Lno mu je bilo čist čistohno pok je ližol po moru kida je nalojen. Pole ol vešol bile šu mu piturone u bilo, a ruceji napunjeni olova neka je kontrapiz da je lagje dvizot iz mora kal se voži* (7); *Tata je izvadil išpol bondih dvi poluge iš kojima je bil guc pošukalcon. Guc se je izbandol i našlonil iš jelnun paraskusun na žolo* (8); *Jo šon se ukarcol i šel na banak ol karme, a on je parol guc i ukarcol se priko prove* (8); *Bilo je plilko da šu se ježine mogle dokrečat rukun. Pužili šmo priko njih, a jo šon sve bil u štrohu da će lno ol guca žaštargat na oštre punte* (12); *Pašali šmo kraj šome Koludrice tako da šmo culi kako je more ploce kal je mareta ol guca dušla do nje* (15); *Guc je bil armizon i pocelo ga je vojat iz bonde na bondu i iš prove na karmu. Pole ol vešol, ca šu bile šomo potegnute u brud iš rucejima žadijenin išpol kontrapoša, mohali šu kuda krela ol kalebih* (17); *Dvigal se je maištralić. Bote šu se produžile. Žolo se je pocelo cut. Guc je potežol šurgadinu šve to jacije i pocel je pomalo raškāt šidron. Tata se je dvigal, pogledol je pul šunca i rekal je: "Moća"! (20); Nišmo navucivali guc, nego šmo ga armizali išpol kuće na puntin ol barba Žoneta Patatuna* (22).

H

hlōd, -a m - hlad; *Šunce je oštalo iza barda. Dušli šmo u hlod* (15); *izošli šmo iz hloda na šunce* (17).

I

incetât, -ôn pf. - (o ribi) zaglaviti se u oku mreže; *Švaku šardelu ca je incetala, vajalo je izvadit rukun iz mriže, i tu bež je puno mardavit, i štavit je u kaštu* (2).

incetôn, -o, -u, pred. -a, -o - (o ribi) zaglavljen u oku mreže; *a priko peluna šu raširili budel tako da je navoroni dil iš incetonin šardelami bil u brud* (2).

inkapelât, -ôn pf. - nataknuti; *ucinil gašu na cimiu i inkapelol je na jelnu šiku ca je virila iz žola* - natakao je petlju od užeta na jedan kamen koji je stršio iz žala (17).

inkasōvât, -ōjēn impf. - uglavljivati, postaviti predmet u pripremljenu šupljinu tako da se dotični predmet fiksira, uglavi, učvrsti; *Jelnu šohu šu žabili u traštan di še je inkašovol jorbul* (10).

is, conj. - s, sa; *ugažil no nju iš obe noge* (8); *Ormol je vešla i onda iš jelnin šijol, a iš drugin žavežal tako da še je brud voltol provun pul vonka. Onda je žavežal iš oba vešla pul napri* (9); *Po lnu šu še vidile velike štine pune galone iš kojun malo većun ribun* (9); *Uvik še je smijol iš tima žubima* (11); *Kal ni bilo drugega onda šu jutiku jili iš kruhon* (11); *Pašali šmo povar puntina ol Kamenic iš šikima i škripima pol more* (15); *Iš kraja je dušlo malo čuha* (17); *Žolo je izgledalo kida prištava, gori rovno, a iš bonde ol mora veliko skalina* (17); *priko peluna šu raširili budel tako da je navoroni dil iš incetonin šardelami bil u brud* (2).

iskarcât, -ôn pf. - iskrcati; *oni ca šu žapašoli i ujoli, iškarcali šu ribu* (5); *Iškarcol šon še i jo na plilko* (17).

iskrepenit se, -in pf. - smrznuti se, ohladiti se; *Tata je lupol dokle ni napunil pul kašetice luporih, a onda še je i un iskrepenil i dušal na šunce* (18).

išpol, praep. - ispod; *Išpol noš je bilo duboko* (17).

išpri, praep. - ispred; *žavornil je nogavice i štavil polugu išpri karoca ol karme* (8); *Oštavili bi ih išpri kuće na šunce* (3); *Tata je hodil išpri mene* (4); *Išpri Švetega Roka vej šu še sušile šardele* (4).

isteplît, -ëplin pf. - 1. zatoplit, otoplit, zagrijati; *Populne še malo ištepli* (18).

istrībît, -ībin pf. - povaditi sve zaglavljene ribe iz oka mreže; *Kal bi šve ištribili, onda bidu šemetali iš budelima po karmi ol borke kida šmušeni neka še odlipe luštre ol mriže* (2).

izbandât se, -ôn pf. - nagnuti se na jednu stranu; *Guc še je izbandol i našlonil iš jelnun paraškušun na žolo* (8).

izlisât se, -ôn pf. - poravnati se postati gladak; *a onda šu oštavoli po karmi šve to manji dokle še ne bidu izlišali i more še opet ucinilo ulje* (9).

izmarivên, -ëno, -ënu, pred. -â, -ö - izbljedio na suncu, kojemu je izbljiedjela boja; *bile šu šve ražgruhone i izmarivene (cvire - nosila)* (3).

J

jedôn, jelnëga num. - jedan; *a kal še je dolac dvižol za ucinit brig u jelnemu lompu škuri bi kuluri pašali u švitile* (16).

jëmper, -a m - džemper; *upletene ol meke vune za jempere* (13).

Jëskini, -ih, pl. tant. - obiteljski nadimak u Komiži (Zamerlin); *Kal bidu dohodile cvire Ješkinih, culo ih še je iz daleka* (3).

ježina, -e f - morski jež; *Iz lna ujedonput su še pocenele dvizot Žvonske Šike. Bile pol more a corne povar mora. Dvizole su še i dvizole kuda gora išpol mora, bile i pune ježin* (12); *Bilo je plilko da su še ježine mogle dokrećat rukun* (12).

jĭdro, -a n - jedro; *Priko vešla su butali jidro i vežali lantine za bondu da ga populne ne bi olnil maistrol* (10).

jĭr, -a - kružni put; *cinit jir(e)* - kretati se kružno; *Kalebi su cinili svoje jire bež dobotu maknit krela* (19).

jō, pron. - ja; *a jo šon malo pomogal* (8); *a jo šon šve bil u štrohu* (12).

jōrbul, -a m - jarbol; *Jelnu šohu su žabili u traštan di še je inkašovol jorbul* (10).

Jŭrkovica, -e f - uvala u Komiži, plaža i istezalište brodova; *U Jurkovicu su Ješkini tribili budele* (2).

juĭka, -e f - ljutika; *Kal ni bilo drugega, onda su jutiku jili iš kruhon* (11)

K

kāl, adv. - kad; *Kal bidu cagod na njih nošili* (3); *Moglo je bit kolo devet urih kal šmo ižoši iz kuće* (1); *Kal bidu dohodile cvire Ješkihin* (3).

kalāt se, -ōn pf. - spustiti se; *Moglo je bit kolo devet urih kal šmo ižoši iz kuće za še kalat do njega* (Kup.).

kāleb, -a m - galeb; *Kalebi su cinili svoje jire bež dobotu maknit krela* (19); *mohali su kuda krela ol kalebih* (17).

kalcēta, -e f - čarapa; *Dalmatinih je toti bilo dešetak. I ušri lita su imali kalcete ol vune ca bi ih išvukli šomo kal je tukalo ugažit u more* (10).

kalōvāt se, -ōjēn impf. - spuštati se; *jelnih ca še kaloju, jelnih ca še dvižu* (16).

kāmarica, -e f dem. - sobica; *Kāmarica je bila molo, duga i široka ne veće ol dvo-tri paša* (10).

Kāmenice -ih/Kāmenic pl. tant - gradska plaža s izvorom žive vode, s južne strane Komiže; *Kal šmo otvorili Kamenice, šušur je žamukal* (14).

kantun, -a m - ugao; *imala je po jelnu trešu žabijenu na dvo kantuna* (5); *Tata je žavežol na švaki kantun ol šudorića po jedon grop* (17).

kārgobot, -a m - teretni prekoceanski brod; *Pol Bišovo je pašol jedon kargobot* (19).

karmā, -ē f - krma; **kvartir ol karme**: *Žabili su jelnu šohu u kvartir ol prove, a drugu u kvartir ol karme* (2); **po karmi**: *po karmi ol borke* (2); **iža karme**: *Onda je važel poluge ca ih je izvadil išpol broda jelnu po jelnu i namištil ih je jelnu udij iža karme* (8); **banak ol karme**: *Banak ol traštana i oni ol karme bili su varnižoni; Jo šon še ukarcol i šel na banak ol karme* (8); **karoc ol karme**: *Bilo je plilko i karoc ol karme žaorol je lno; žavornil je nogavice i štavil polugu išpri karoca ol karme, ugažil no nju iš obe noge da ne bi išplivola i podvigal karmu no nju* (8); **pol karmu**: *Poluga ca šmo je bili štavili pol karmu išplivola je* (8); **karma zjane**: *Kal je pritskal provu na šomi picin, karma di šon jo bil, žjanula je kida štori Janko* (8); **monkul ol karme**: *u rapu ol monkula ol karme; i provukal šurgadinu uduplo kroz anel ol karme* (17).

karöc, -a m - luk koji povezuje kobilicu i pramčanu ili krmenu statvu broda; *Bilo je plilko i karoc ol karme žaorol je lno tako da še je more žamutilo* (8).

karvetīna, -e f, augm. od *kor* - krvetina, augmentativni oblik koji se koristi za pojam krv kao nečist: *Išpri Švetega Roka vej šu še šušile šardele, lipo poredone jelna do druge, apožito na gradele ol štanjonoga findifera, iš repima užbardo neka njen še išcidi voda i karvetina* (4).

kašeta, -e f, pl. -ih / kašēt - otvoreni drveni sanduk za ribu zapremine 8 - 10 kg.; *vajalo je izvadit rukun iz mriže, i tu bež je puno mardavit, i štavit je u kašetu* (2); *Švako kašeta u koju šu nošili ribu imala je po jelnu trešu žabijenu na dvo kantuna - jedon šumpra drugemu. Tako še je moglo čapat u dvojicu iš jelnun rukun na švaki kantun i nošit delpežo* (5).

kašetica, -e f, dem. od *kašeta*, pl. -ih / kašetic - otvoreni drveni sandučić; *koju kašeticu grožjo* (3); *Tata je hodil išpri mene i nošil je vešla na rame. Jo ža njen iš kašeticun* (4); *onda je tata izvadili išpol škafa ol prove kašeticu iš liten ža lupat lupore* (18); *Tata je lupol dokle ni napunil pul kašetice luporih* (18).

kavāla, -e f (Corvina nigra) - vrsta oborite ribe tamnosmeđe boje s kamenita dna; *Po lnu šu še vidile velike štine pune galone iš kojun malo većun ribun - kavalun ili šolpun* (9).

kavalēt, -a m - nosač, drveni konj u graditeljstvu; *Gradele na kavalete i kolo njih štori Šoldat da ne bi dušla maška* (4).

kīda, adv. - kao, kao da; *onda bidu šemetali iš budelima po karmi ol borke kida šmušeni* (2); *Lno mu je bilo čišto čištohno pok je ližol po moru kida je nalojen* (7); *žjanula je kida štori Janko* (8); v. *kuda*.

kōlo, praep. - oko, okolo, približno; *Moglo je bit kolo devet urih* (2).

Kolūdrica, -e f - hrid u uvali Novo Posta u Komiškoj Vali; *Pašali šmo kraj šome Koludrice* (15).

kolūmba, -e f - brodska kobilica; *Šal je guc štol dreto, kolumba na poluge, a obe paraškuše u ariju* (8).

komesūra, -e f - pukotina, razmak između dva elementa zidne ili podne strukture; *Tata je odrišil cimu iš kojun je guc bil vežon ža jedon anel žabijen u jelnu komešuru ol žida* (8).

kontrapīz, -a m - suprotno opterećenje radi ravnoteže; vesla se pri veslanju fiksiraju za bok barke o *palac* ili *škaram* na jednoj trećini svoje duljine, a budući da je dvije trećine vesla izvan barke, rukohvat se kroz probivenu rupu nalijevao olovom radi izjednačavanja težine vanjskog i unutrašnjeg dijela vesla radi lakšeg veslanja; *Pole ol vešol bile šu mu piturone u bilo, a ruceji napunjeni olova neka je kontrapīz da je lagje dvižot iz mora kal še voži* (kad se vesla) (7).

kostenjök, -ökā m - vrsta oraha tvrde ljuske; *Imol je kvadrotu glovu, carnjene vloše, modre oci i bile žube, krolke, gušte i pleške one ca mogu prigrišt orih koštenjok* (11).

krelö, -ā m - krilo; *Kalebi šu cinili švoje jire bež dobotu maknit krela* (19).

krōj, krāja m - obala; *Guc je bil navucen na kraj; Išpol kvartira ol prove dvižole šu še dvi-tri botice, plilke i liše kida šu i one od ulja. Kurile šu pul kraja i pul vonka* (9); *Iš kraja je dušlo malo čuha* (17).

krōlki, -o, -u, pred. -ä, krōlku - kratak; *i bile žube, krolke, gušte i pleške* (11).

Krùska, -e f - kamena gromada u blizini uvale Templuz; *Pašali smo defora Templuža i dušli pol Krušku* (15).

küća, -e f, G pl. *küć*; L pl. *kućiman* - kuća; *Žene su vikale na dicu, ca su se igrali okolo kuć* (6); *Dušli smo bližje kućiman* (21).

küda, adv. - kao; *Dvižole su se i dvižole kuda gora išpol mora* (12); *Ostavili bi ih išpri kuće na suncu i na dož kuda su ukradjene* (3); *nošili su ribu iz brodih kuda mrovi* (5); v. *kida*.

külaf, *külf* m - otvoreno more, pučina; *Vonka pul kulfa svi kuluri su se infuškali* (13); *Kulaf se je cili otvoril, a iš njin i Barjoci* - otvorio se pogled prema cijeloj pučini i otočićima Barjaci na zapadu (17).

külma, -e f - plima; *Kal je bila kulma Ivo Tvicica je mogal škocit iz njega na parši u more* (14).

külür, a m - boja; *ištega kulura kako i šarbun* - boje kao pijesak (9); *Vonka pul kulfa svi kuluri su se infuškali* - prema pučini sve su se boje stopile (13); *More je žavonjalo jacije, a kuluri su oživili* (15); *u dulcima škuri kuluri šikih i zelenih alojih ca su rešli povar njih* (16); *Kal se je ol briga botice cinil dolac, švitlocelešto plujka kulura u jelnemu bi hipu poželenila, pomodrila ili poškurila, a kal se je dolac dvižol za ucinit brig u jelnemu lompu škuri bi kuluri pašali u švitlu. I u temu ištemu hipu tu ištu dogodilo se je na štu drugih mištih pri nego se je moglo obaždrit. Ušuda naokolo more plujkih švitlosti: modrih, celeštih, zelenih, švitlih i škurih, jelnih kraj drugih, jelnih povar drugih, jelnih ca se kaloju, jelnih ca se dvižu, jelnih ca reštu, drugih ca se kidaju. More kulurih* (16).

küpõnje, -o n - kupanje; *Tata se je švukal i obukal gačice ol kuponjo* (13); *Šal smo mi uživali u kuponju* (20).

kurënt, -a m - morska struja; *pomagal je šijovat na kurent šve dokle ne bidu prišijali* - pomogao bi veslati u svjećarici sve dok ne bi završilo noćno svijetljenje u lovu plave ribe (11).

kurit, -in impf. - putovati, kretati se; *Išpol kvartira ol prove dvižole su se dvi-tri botice, plilke i liše kida su i one od ulja. Kurile su pul kraja i pul vonka* (9); *Šunce iz lna, pet-šešt dretih trokih ca su se bliščili šve do škorupa i kurili za nami* (13); *ma botice nišu ni kurile pul kraja* (9).

kvartir, -irā m - bok krmenog ili pramčanog dijela broda; *kvartir ol prove, kvartir ol karme: U Jurkovicu su Ješkini tribili budele. Zabili su jelnu šohu u kvartir ol prove, a drugu u kvartir ol karme. Priko njih su butali jedon pelun, a priko peluna su raširili budel tako da je navoroni dil iš incetonin šardelami bil u brud, a oni drugi je padol priko peluna u more na plilko* (2); *Išpol kvartira ol prove dvižole su se dvi-tri botice* (9); *kvartir ol bonde ol ošoja: kal se je gledolo priko kvartira ol bonde olo ošoja pol brud, cinilo se je da iz jelnega mišta sunce šjo iz lna užbardo* (12); *išpol kvartira: Bote išpol kvartirih širile su se na ventul daleko iža broda* (13).

L

lëšt, -o, -u, pred. -a, -o - brz; *tukalo je ucinit pet-šešt lëštih škrokojih* (17).

lësto, adv. - brzo; *Lešto smo omicoli jer noš je pomogal vitar* (21).

lītō, -ã m - dlijeto; *onda je tata izvadili išpol škafa ol prove kašeticu išliten za lupat lupore* (18).

liš, -o, -u, pred. lišã, lišo - gladak; *Išpol kvartira ol prove dvižole šu še dvi-tri botice, plilke i liše kida šu i one od ulja* (9); *Švaki liši brig bil je jelno žarcelo* (16).

ližot, -en impf. - puziti, (o brodu) kliziti po površini vode; *Lno mu je bilo čisto čistohno pok je ližol po moru kida je naložen* (7).

lñō, -ã n - dno barke, posude, vode; *Bilo je plilko i karoc ol karme žaorol je lno tako da še je more žamutilo* (8); *Na lno še je mogla vidit švako štvor, švaki lišt galone oli puriča, donžule i špariči, prefin i glanjoti ca šu ištega kulura kako i šarbun* (8); *Po lnu šu še vidile velike štine* (9); *Iz lna ujedonput šu še pocele dvižot Žyonške Šike* (12); *a jo šon šve bil u strohu da će lno ol guca žaštargat na oštre punte* (12); *Šunce iz lna, pet-šešt dretih trokih ca šu še bliščili šve do škorupa i kurili za nami* (13).

lōja, -e f - barka svječarica duga obično 7-8 m, s dugom pramčanom palubom i vrlo kratkom krmenom; imala je funkciju svijetljenjem noću privući jata plave ribe koje bi potom, kad se riba dovoljno zgusne, leut opasao tratom ili plivarićom; *Defora šike bila je armizona loja ol Rumića* (10); *U loju je bila mojaca maravona ca bi pili kal bi pekli šardele ili iš brujeton* (11).

lojžē, -ō n - vinograd; *oni nišu ninder imali ložjo; cinilo še je da iz jelnega mišta šunce šjo iz lna užbardo* (12); *Šidro je žabucalo a iz lna še še dvigli oblaci bilih mihurićih* (17).

lūpāt, -lūpon impf. - skidati priljepke sa stijena koje plače more; *onda je tata izvadili išpol škafa ol prove kašeticu iš liten za lupat lupore* (18); *Tata je lupol dokle ni napunil pul kašeticu luporih* (18).

lūpor, -a m - priljepak; *Tata je lupol dokle ni napunil pul kašeticu luporih* (18); *onda je tata izvadili išpol škafa ol prove kašeticu iš liten za lupat lupore* (18).

lūstra, -e f, pl. -ih / lūstōr - riblja krljušt; *Kal bi šve ištribili onda bidu šemetali iš budelima po karmi ol borke kida šmušeni neka še odlipe luštre ol mriže* (2).

M

maistrōl, -ōlã m - maestral, sjeverozapadni termički vjetar, najčešći u poslijepodnevnom razdoblju tijekom proljeća i ljeta; *Maištrol je uzegal - maestral je jako zapuhao* (21).

māra, -e f - krak sidra; *važel je šidro i dol mu vultu na maru da ne bi žadilo za šike - vezao sidreni konop za krak sidra da ga je lakše otkačiti ako zapne na dnu* (17).

maravōn, -a m - ukiseljeno vino; *U loju je bila mojaca maravona ca bi pili kal bi pekli šardele ili iš brujeton* (10).

mardāvit, -in impf. - rukama previše pipati tako da se ošteti; *Švaku šardelu ca je incetala, vajalo je izvadit rukun iz mriže, i tu bež je puno mardavit* (2).

marēta, -e - valovi od uzburkanog mora bilo pokrenuti vjetrom ili kretanjem broda; *Pašali šmo kraj šome Koludrice tako da šmo culi kako je more ploce kal je mareta ol guca dušla do nje* (15); *Pol kroj je bilo malo marete* (17).

marētica, -e f - malo uzburkano more; *a u Vloku še vitar ni čutil, šomo je bilo malo marete* (21).

māška, -e f - mačka; *da ne bi dušla maška* (4).

māškul, -a m - krmeni okov "muški" koji ulazi u rupu "ženskog" okova "femine" kako bi se na krmi fiksiralo kormilo; *Dvo-tri vartilota oštavoli šu iza maškula ol temuna* (9).

mezarīja, -e f - prostor velikog broda između prove i krme; *Pol Bišovo je pašol jedon kargobot. Omicol je pul tarmuntone. Mežarija mu je potenila* (19) - prošao je jedan prekoceanski teretni brod, a kako je bio daleko vidjela mu se samo prova i uzvišeni krmeni dio, komandni most (zbog zakrivljenosti Zemljine kugle) (19).

miriĉ, -a m dem. - zidić; *Škocili šmo niž miriĉ ol cešte* (7).

misnīca, e f - mišić; *Mišnice šu mu bile tvorde kida bija ol cešmine* (11).

mlīcic, -a m - mliječ, bijeli sok pojedinih biljaka (npr. smokve); *Opet mlicic litnje fuškajice* (17).

Mlīn, uvala u kojoj je bilo nekoliko tvornica sardina; *Unutra je oštavol Mlin i cul še je šušur ol fabrikih* (14).

mojāca, -e f - otvorena drvena posuda za držanje tekućine zapremine oko 80 l; *U loju je bila mojaca maravona ca bi pili kal bi pekli šardele ili iš brujeton* (10).

moĉā, imper. za 3. l pl. - ajmo!; *Tata še je dviĝal, pogledol je pul šunca i rekal je: "Moĉa"!* (20).

molāt, -ōn pf. - pustiti; *Tata je molol vešla iz ruk i puštil brud neka kuri šom* (17).

Mōli Bōdāk, Molēga Bōlka m - hrid u komiškoj uvali koja dijeli uvalu Lucica i Jurkovicica; *Išpol kvartira ol prove dvižole šu še dvi-tri botice, plilke i liše kida šu i one od ulja. Kurile šu pul kraja i pul vonka, a u njima šu še nažirole šal kuće, šal nebo, šal Moli Bodak* (9); *Prova pul Boda, a karma pul Molega Bolka* (10).

mōnkul, -a m - mankul, drveni stupić (obično montabilan) na rubovima krmene i provene palube barke, najčešće u paru) za privezivanje barke; *Jelnu šohu su žabili u traštan di še je inkašovol jorbul, a drugu u rapu ol monkula ol karme* (10).

mōt, -a m - poruka pokretom, gestikulacijom; *Kal noš je vidila, otvorila je bokun škure i pocela cinit mote neka nošojimo* (22).

motovīlo, -a m - kalem ribolovne alatke na koji se mota najlonska nit s udicama i olovnim utegom na završetku; *Namotol šon tunjicu na motovilo* (18).

mrōv, -a m - mrav; *nošili šu ribu iz brodih kuda mrovi* (5).

mūkā, -ē f - brašno; *vriĉicu muke iz rive* (3).

N

napuhōvāt se, -tjĕn impf. - napuhivati se; *Tata je obukal košuju. Napuhovala mu še je kida balun* (21).

nāvar, praep. - iznad, povrh, navrh, vrhu; *Kraj Štine navar štine izošli šmo iz hloda* (17).

navūcen, -o, -u, pred. -ā, -ô, - (o brodu) istegnuto na obalu; *Guc je bil navucen na kroy išpol žida ol cešte u Vloku* (1).

navucīvāt, -tjĕn impf. - (o brodu) izvlačiti na obalu; *Nišmo navucivali guc, nego šmo ga armižali* (22).

navōrāt, -ōron pf. - složiti uže ili mrežu kružnim slaganjem na podlozi: *Pošli bidu navorali mrize na cvire* - složili bi mreže kružnim slaganjem na nosila (2).

navōron, -o, -u, pred. -a, -o - (o mreži ili užetu) naslagan u krug: *Priko njih šu butali jedon pelun, a priko peluna šu raširili budel tako da je navoroni dil iš incetonin šardelami bil u brud, a oni drugi je padol priko peluna u more na plilko* (2).

navrāšćit se, -in pf. - naborati se; *nego šu še njihovi cakleni liši briži i dulci šomo primišćali gori-doli bež še niti pinkicu navrāšćit* (16).

nīnder, adv. - nigdje; *oni nišu ninder imali ložjo* (16).

nōna, -e f - baka; *Iža škurih ol pergula, u švežu, cekola je nona* (22).

O

obazdrīt se, obāzdren impf. - obazreti se; *pri nego še je moglo obazdrit* (16)

obonacāt, -ōn pf. - (o moru) postati mirnim, smiriti se; *Kal smo še čapali Boda, dobotu je obonacalo* - kad smo stigli do poluotočića Bod skoro se more smirilo (21).

odūžit se, -in pf. - (o riži) da riža ne bi zbog produljenog kuhanja postala dulja, odnosno slabog okusa zbog prekuhanosti; *Nišmo navučivali guc, nego šmo ga armizali išpol kuće na puntin ol barba Žanetota Patatuna i išli lešto doma da še riži ne bidu odužile* (22).

ōlkle, adv. - odakle; *Ušri tega mišta, olkle še je cinilo da šjo sunce, padol je hlod ca ga je cinila moja glova* (12).

ōlma, adv. - odmah; *Ako je bilo šardel, išpekli bi jih olma u žoru* (11).

olvārć, olvārzen pf. - zahititi od kalema odmotanu najlonsku nit s udicama u more radi ribolova; *onda šon važel tunjicu i olvargal iš puntina* (18); v. tunjica.

omīcot, -en, impf. - omicati, udaljavati se; *Omicoli smo* (17); *Bišovo je omicolo iša punte* (17); *Omicol je pul tarmuntone* (19); *Lešto šmo omicoli jer noš' je pomogal vitar* (21).

opūtīt se, -opūtīn pf. - uputiti se, krenuti; *Oputili šmo še* (9).

Orlōvica, -e f top. - brdo s istočne strane iznad Komiške Vale (pored brda Huma); ime je vjerojatno dobilo po bjeloglavom supu koji je nekada nastanjivao najviše planinske vrhove otoka Visa; *Šunce je vej bilo povar Orlovice* (9).

ōrmot, -on pf. - staviti brodsku opremu u funkciju, pripremiti za upotrebu; *Ormol je vešla* - stavio je vesla u more tako da ih je fiksirao za palce ili škarme na boku barke radi veslanja (8).

ostāvot, ostājen impf. - ostajati, udaljavati se s vidika, gubiti se u daljini; *Unutra je oštavol Mlin* - iza broda se gubila s vidika uvala Mlin (14).

osūj, osōja m - sjena; *kal še je gledolo priko kvartira ol bonde ol ošoja pol brud* - provena ili krmena strana barke koja je u sjeni (12).

ostāvot, -ājen impf. - ostajati; *a onda šu oštavoli po karmi šve to manji* (9).

ostīnut, -en pf. - ohladiti se; *Jo šon lešto oštīnul* (18).

otūn, -ūnā m - mjed, mesing; *Guc je bil lipi novi, bili iš rigetun ol otuna na provu i na karmu* (7).

otvorīt, -òrin pf. - 1. otvoriti; 2. doći pri kretanju u poziciju s koje se može vidjeti neki detalj krajolika, prirodnog okruženja; *Otvorili smo Mlin* - došli smo (krećući se barkom) na poziciju iz koje se vidi uvala Mlin (12); *Kal smo otvorili Kamenice, šušur je žamukal* (14); *Portili smo i otvorili smo Komizu* (21).

P

palòda, -e f - zaveslaj; *Somo su še cule palode iz kojih su oštavola na skorup dvo-tri vartilota* (9); *Na svaku palodu brud bi učinil škerac i jo bi še žalohol* (13).

popūlnē, adv. - popodne; *Populne še malo ištepli* (18).

pòrtit, -in pf. - partiti, otputovati; *Portili smo* (21).

parāt, -òn pf. - odgurnuti barku od obale, od drugog broda ili predmeta u moru; *on je parol guc i ukarcol še priko prove* (8).

paraskūsa, -e f - bočna kobilica koja štiti bok broda od dodira sa podlogom pri izvlačenju ili porinuću broda jer se tada brod paraskušom naslanja na poprečne nalojene grede (*poluge, palangune*) po kojima klizi brod; *Guc še je izbandol i našlonil iš jelnun paraškušun na žolo* (8).

pārsi, -īju pl. tant. - prsa; *Ivo Tvicica je mogal škocit iz njega na parši u more* (14).

parūn, -ūnā m - zapovjednik ribarske družine; *Kal ni bilo drugega, onda su jutiku jili iš kruhon, a šikli britvun fete ol bine ol kila ca je švaki ol njih dobivol na don ol paruna* (11).

pasāt, -òn pf. - proći; *Škocili smo niž mirić ol cešte i pašali bližu šandule Andreta iz Boda* (7); *Pašali smo kraj šome Koludrice* (15).

pāsot, -en impf. - 1. opasivati; 2. (o suncu) obasjavati; *Toti je udij ujutro pašolo sunce* (10).

pelūn, -ūnā m - debela motka za sušenje mreža, a s nekoliko takvih motki podignutih od tla rašljama formira se *šteralo* na koje se rasprostire mreža radi sušenja; *Žabili su jelnu šohu u kvartir ol prove, a drugu u kvartir ol karme. Priko njih su butali jedon pelun, a priko peluna su raširili budel* (2).

pērgul, -a m - balkončić na kamenim kućama mediteranskog tipa; *Iža škurih ol pergula, u švežu, cekola je nona* (22).

pēta, praep. - blizu, uz, pokraj, do; *Po lnu su še vidile velike štine pune galone iš kojun malo većun ribun - kavalun ili šolpun peta njih* (9).

picīn, -a m - vršak kuta (vanjski ili unutrašnji); pramčani ili krmeni oštri vršak broda; *Kal je pritiškal provu na šomi picin* (8).

pīnkicu, adv. - malo, mrvicu; *nego su še njihovi cakleni liši briži i dulci šomo primišćali gori-doli bež še niti pinkicu navrašćit* (16).

pīturôn, -o, -u, pred. -a, -o - obojan; *Pole ol vešol bile su mu piturone u bilo* (7).

pīzāt, -òn impf. - težiti, imati težinu; *Guc je ližol priko njih kuda da ništa ne pizo, kida da leti* (9); *a kal bi še šmocile, pizale bi tri kila* (13).

pleskāt, plēscēn impf. - pljuskati, udarati po vodi; *Prova je pleškala* (21).

plēški, -o, -u, pred. -a, plēsko - pljosnat; *i bile žube, krolke, gušte i pleške one ca mogu prigrišt orih koštenjok oli garca* (11).

plilko, adv. - plitko; *u more na plilko* (2); *Bilo je plilko i karoc ol karme žaorol je lno tako da še je more žamutilo* (8); *Bilo je plilko da šu še ježine mogle dokrećat rukun; škocil u more, di je bilo plilko* (17).

plitak, plilko, plilku, pred. plilka, plilko - plitak; *Šomo šu še cule palode iz kojih šu oštavola na škorup dvo-tri vartilota. Bilo ih je švakakvih: velikih, molih, plilkih i dubokih; Išpol kvartira ol prove dvižole šu še dvi-tri botice, plilke i liše* (9).

plūjka, -e - pločica; *svitlocelešto plujka kulura u jelnemu bi hipu poželenila* (16).

pocēt, pöcmen, pf. - početi; *dokle ne bi pocelo švićot* (11); *Žolo še je pocelo cut* (20); *Guc je potežol šurgadinu šve to jacije i pocel je pomalo raškat šidron (orati šidrom)* (20); *Kal noš je vidila, otvorila je bokun škure i pocela cinit mote neka noštojimo* (20); *već je pocel pužit po nalojenin polugiman u more* (8); *šve dokle ne bi pocelo švićot* (11).

pocimot, -jen impf. - počimati; *išpol koje finije puntin i pocimje foša ol Boda* (12); *Povar alojih pocimola šu ložjo* (16).

pöd(o), praep. - pod; *Žabililo še je žolo i žamodrilo more podo nje* (17).

pojāca, -e f - slamarica (za spavanje u brodu); *još je unutra bilo štorih mrižih i pojacih* (10).

pöl, praep. - 1. pod; *pol kroj* - more uz obalu; *Pol kroj je bilo malo marete* - more je bilo malo uzburkano (17); 2. odrednica za stranu otoka od sjevera do zapada, suprotno je *ža* ili *var* (za stranu otoka od istoka do jugozapada): *pol Viš - ža Viš / var Viša; Pol Bišovo je pašol jedon kargobot* (18).

plökāt, plöcen impf. - plakati, močiti, dohvatiti vodom; *Raci šu še doržali bližu mora tako da ih ploce* (10); *Pašali šmo kraj šome Koludrice tako da šmo culi kako je more ploce kal je mareta ol guca dušla do nje* (15);

pōlā, pōlē f - plosnati dio vesla koji ulazi u vodu pri veslanju; *Pole ol vešol bile šu mu piturone u bilo* (7); *Udij iža pole šu še vartili žvelti i duboki* - odmah iza pole ostajali su virovi brzi i duboki (9); *Pole ol vešol, ca šu bile šomo potegnute u brud iš rucejima žadijenin išpol kontrapoša, mohali šu kuda krela ol kalebih* - vesla su bila podignuta iz mora i rukohvatom zapeta za bokove barke tako da su pri njihanju barke izgledala kao galebova krila (17).

polūga, -e f - 1. poluga; 2. podložna greda po kojoj klizi brod pri porinuću ili istezanju na žalo; *Onda je važel poluge ca ih je izvadil išpol broda jelnu po jelnu i namištil ih je jelnu udij iža karme, a drugu jedon paš daje kraj mora* (8); *Šal je guc štol dreto, kolumba na poluge, a obe paraškuše u ariju. Došta ga je bilo malo tišnut i već je pocel pužit po nalojenin polugiman u more* (8); *Onda je tata važel polugu ca je izošla išpol prove, žavornil je nogavice i štavil polugu išpri karoca ol karme, ugažil no nju iš obe noge da ne bi išplivola i podvigal karmu no nju. Šal še je guc mogal porinut. Poluga ca šmo je bili štavili pol karmu išplivola je i tata je je potegal na žolo* (8).

popūlnē, adv. - popodne; *Populne še malo ištepli* (18).

pōs, -a m - pas, pojas, obim stomaka; *Šomo je tukalo biť u more do poša* (18).

poskūrīt, -ūrin - potamniti i potamnjeti; *švitlocelešto plujka kulura u jelnemu bi hipu poželenila, pomodrila ili poškurila* (16).

posukalcôn, -o, -u, pred. -a, -o - poduprt, koji ima potporanj da se ne bi nagnuo; *Tata je izvadil išpol bondih dvi poluge iš kojima je bil guc pošukalcon* (8).

potenit, -ènen pf. - potonuti, utonuti; *Pol Bišovo je pašol jedon kargobot. Omicol je pul tarmuntone. Mežarija mu je potenila* (19).

potestôt, -a m - gradonačelnik; *šteralo ca je bilo išpol barake ol poteštota* (2).

pövar, praep. - iznad; *Pašali šmo povar puntina ol Kamenic* (15).

prefin, adv. i part. - čak; *a šandula je nošila ime Admiral Špaun, a bila je šva corna ol katrama, prefin šu i polci bili katramoni* (7).

prīmâ, -e f - prva veslačka pozicija u barci; *Dvigli šu vešlo ol prime* (10).

prisijât, -ôn pf. - 1. završiti veslanje na svjećarici pri noćnom ribolovu pod svijećom na plavu ribu; *pomogal je šijovat na kurent šve dokle ne bidu prišijali* (11); 2. okončati noćni ribolov.

pristâva, -e f - terasa u vinogradu; *Žolo je izgledalo kida pristava, gori rovno, a iš bonde ol mora veliko skalina ca šu je dvigle žimške bote - velika stepenica u žalu koju su oblikovali zimski valovi* (17).

profundât se, -ôn pf. - potonuti u dubinu; *Onda ujedonput kako šu se dvigle, tako šu še i profundale (sike u moru)* (12).

prôva, -e f - pramac; *Žabili šu jelnu sohu u kvartir ol prove* (2); *Guc je bil lipi novi, bili iš rigetun ol otuna na provu i na karmu* (7); *Onda je tata važel polugu ca je izošla išpol prove* (8); *on je parol guc i ukarcol še priko prove* (7); *Kal je pritskal provu na šomi picin* (8); *tako da še je brud voltol provun pul vonka* (8); *Voltol še je pul prove* (17); *Pašol je na provu* (17); *važel cimu ol prove u ruku* (17).

pujiski, -o, -u - koji je iz južnotalijanske pokrajine Puglie; *išpol barake ol poteštota, ucinjena ol pujiških tufih* (2).

pül, praep. - prema; *Ostavili šmo ga po karmi i voltali še pul Žvonskih Šik* (12); *Vonka pul kulfa - prema pučini* (12); *ma botice nišu ni kurile pul kraja* (16); *Voltol še je pul prove* (17); *Omicol je pul tarmuntone - kretao se prema sjeveru* (19).

pünat, pünata, m - krmeno nadgrađe broda s komandnim mostom, na velikim brodovima (19); *Pol Bišovo je pašol jedon kargobot. Omicol je pul tarmuntone. Mežarija mu je potenila. Vidil mu še je šomo punat i trumba* (19).

pünata, -e f - 1. rt; *Daleko unutra otvorili šmo Rožgice i čapali še punte od Utlice* (10); 2. poluotok koji obgrljuje uvalu; *U loju njen je bilo boje špat nego u kućicu ol Rumića ca je na drugu puntu ol Boba šumpra Žvonskin šikima* (10); 3. vrh; *jo šon šve bil u štrohu da će lno ol guca žaštargat na oštre punte* (10).

Pünata ol Štupišćo, -e - f - rt i poluotok koji obgrljuje Komišku Valu s južne strane; *Bišovo je omicolo iša Punte ol Štupišćo* (10).

Pünata od Ūtlice, -e f top. - rt koji dijeli uvalu Utlica i Kupinovac u Komiškoj Vali; *otvorili šmo Rožgice i čapali še Punte od Utlice* (17).

puntin, -a m - mali poluotočić koji zatvara uvalu; *išpol koje finije puntin i pocimje Fosa ol Boda* (12); *i onda šon važel tunjicu i olvargal iš puntina Rož je dušal do puntina* (18); *Bilo ih je puno iš bonde ol puntina* (18); *išpol kuće na puntin ol barba Žanetota Patatuna* (20).

Puntin ol Kupinovca, -a m - rt koji dijeli uvalu Kupinovac od Utlice u Komiškoj vali (17).

Puntin ol Kamenic, -a m - poluotočić koji s južne strane zatvara plažu Kamenice u Komiškoj Vali; *Pašali smo povar Puntina ol Kamenic is šikima i škripima pol more* (12).

purić, -a m (*Posidonia oceanica*) - lažina, tamnosmeđa morska trava u priobalju; *Na lno se je mogla vidit švako štvor; švaki lišt galone oli purića, donžule i šparići* (9).

R

raskât, -ôn impf. - (o sidru) orati po dnu, popuštati; *Guc je potežol šurgadinu šve to jacije i pocel je pomalo raskat šidron* (20).

razgruhon, -o, -u, pred. -a, -o - raštiman, razdešen, poremećene čvrstoće; *bile su šve razgruhone i izmarivene (cvire - nosila)* (3).

rebatajica, -e f - odbijeni valovi od prepreke na njihovoj putanji kretanja; *ma botice nišu ni kurile pul kraja ni cinile punte ol rebatajice* (16).

rigëta, -ë f - metalna traka kojom se zaštićuje od oštećenja pramčanu i krmenu statvu barke; *Guc je bil lipi novi, bili is rigetun ol otuna na provu i na karmu* (7).

rīnjä - uzburkanost mora kada se ne zna pokretačka sila koja je izazvala kretanje valova; *Ovode je bilo malo rinje, ma botice nišu ni kurile pul kraja ni cinile punte ol rebatajice, nego šu se njihovi cakleni liši briži i dulci šomo primišćali gori-doli bež se niti pinkicu navrašćit* (16).

rōnit se, -rōnin - odronjavati se; *Bile šćinke šavure ronile šu se pol nogami - odronjavali su se oblutci* (17).

rōta, -e f - ruta, određeni smjer kretanja; *ćapat rotu - uhvatiti smjer, krenuti nekom rutom; Ćapali smo dretu rotu pul Boda* (21); *Kalebi šu cinili švoje jire bež dobotu maknit krela, a kal bi njin dodijolo, onda bidu ćapali rotu pul Carnoružice i neštali* (19).

rōvno, -rōvnega n - zaravan; *tukalo je ucinit pet-šešt leštih škrokrojih ža duć na rovno* (17).

rōz, -a m - površina mora nagrešpana povjetarcem; *Rož iz vonka dohodil je šve to bližje - namreškano more s pućine se primicalo* (19); *Rož je dušal do puntina* (20).

Rozgice, -ih top. - lokalitet na predjelu uvale Velu Zolo u Komiškoj Vali; *Daleko unutra otvorili smo Rožgice - otvorio se pogled na lokalitet navedena imena* (17).

rōžit, -rōžin impf. - (o vjetru) namreškati površinu mora; *Vonka je pocelo rožit - na pućini je povjetarac počeo mreškati more* (17).

rōžonj, rōznja m - ražanj za pečenje ribe, najčešće sardela tako da ih se probode poprečno po sredini i peče na taj način da u početku kost ostane ispod ražnja, a pri okretanju na drugu stranu da kost bude iznad ražnja kako sardele ne bi poispadale; *Ako je bilo šardel, išpekli bi jih olma u žoru na rožonj i žalili maravonon - ispekli bi sardele i napili se kiselog vina* (11).

rucëj, -ëjã m - rukohvat na veslu; *Onega ca šu ga svi šlušoli, zvolu šu Žeravica, a mogal je dvinut vešlo od loje u ariju ma ćapat ga ša dvi ruke šomo ža rucej i tu tako da šu mu se ruke krećale dobotu jelna druge* (11); *Pole ol vešol ca šu bile šomo potegnute u brud is rucejima žadijenin išpol kontrapoša, mohali šu kuda krela ol kalebih* (17).

rūd, -rūdo, -rūdu; pred. -rūdā, -rūdo - kovrčav, kovrčave kose; *te rude nakoštrušene vloši švitlile šu mu kida ogonj* (11).

rùkovica, -e f - šaka, zapremina kojiko je moguće zahvatiti nečega jednom rukom; *Šlolko šmo obidvoli, a po obidu izili po rukovicu luporih* (23).

S

salpāt, -ōn pf. - podignuti sidro s dna u brod; *a onda je šalpol šidro i žakocol ga je na bondu ol broda* (21).

sāndula, -e f - tip obalne barke ravna dna, četvrtaste krme, s jednim jarbolom, dužine do 5,5 m; podrijetlom od *šandola* iz venecijanske lagune; *Škocili šmo niž mirič ol cešte i pašali bližu šandule Andreta iz Boda, a šandula je nošila ime Admiral Špaun, a bila je šva corna ol katrama, prefin šu i polci bili katramoni* (7).

santīna, -e f - brodska kaljuža, prostor između rebara ispod podnice broda; *brud je pocel vonjat na varniž, na šul, na drivo, na šantinu* (17).

savurnōl, -ōlā m - odron šljunka; *Kako šon še penjol, tako je šavurnol šćinkih kuril nižbardo* (17).

šćinka, -e f - kliker, kuglica; *Bile šćinke šavure ronile šu še pol nogami* - oblutci žala odronjavali su se pod nogama (17).

šemetāt, -ōn impf. - potezati brodom *šemet* - račvasto drvo sa spletom grančica oko kojega se obično namota lanac da bi šemet potonuo na dno, a povlačenjem šemeta i raznim pravcima nastoji se zakačiti prekinuta nit parangala do koje se drugačije ne može doći jer nema vezu s površinom; 2. fig. mahnitati, trčkarati amo tamo, raditi čudne pokrete: *Kal bi šve ištribili onda bidu šemetali iš budelima po karmi* - kad bi iz mreže izvukli sve sardele tada bi mrežom udarali po površini mora u plićaku kako bi mreže oprali od ostataka ribe, ljuški, krvi i masnoće (2).

šijāt, -ōn pf. - napraviti zaveslaj natrag; *Ormol je vešla i onda iš jelnin šijol* (8).

šijāvac, -ōvca m - veslač u svjećarici u lovu plave ribe pod svijeću; *U tratu ol Rumića bil je šijavac* (11).

šijōvāt, -ōjēn impf. - veslati u svjećarici tako da se barka koja svjetlom privlači plavu ribu održava uz plutaču (*šinjal*) u moru veslajući nasuprot morskoj struji i vjetru; *ako še riba ne bi dvigla, pomogal je šijovat na kurent šve dokle ne bidu prišijali* (11).

šika, -e f - hrid u moru; *Pašali šmo kraj šike išpol kuće di šu Mikićovi doržali mriže. Bila je školoda i šika je bila šva vonka* (10).

škāf, škāfa m - paluba na manjem brodu; *onda je tata izvadil išpol škāfa ol prove kašeticu* (18).

školōda, -e f - oseka; *Bila je školoda i šika je bila šva vonka* (10).

škorūp, -ūpā m - površina; *Šomo šu še cule palode iz kojih šu oštavola na škorup dvo-tri vartilota* - iza zaveslaja ostajali su na površini mora virovi (9); *Šunce iz lna, pet-šešt dretih trokih ca šu še bliščili šve do škorupa i kurili ža nami* (13).

škrīp, -a m - usjek u kamenu, udubina, procjep; *Pašali šmo povar puntina ol Kamenic iš šikima i škripima pol more* (15).

skrôkoj, -a m - korak; *zaškripale bidu švaki put kal bi uciniли škrokoj napri (3); tukalo je ucinit pet-šešt leštih škrokojih (17).*

skûra, -e f - kapak na prozoru; *Kal noš je vidila, otvorila je bokun škure (22); škure u švežu - pritvoreni kaptci na prozoru tako da su međusobno zakačeni zatvornim okovom, ali pritom i međusobno malo razmaknute radi ulaska dnevnog svjetla: Na ovu uru šva je vej riba bila u fabriku, a družina u pošteju iza škurih u švežu (6); Iža škurih ol pergula, u švežu, cekola je nona iza poluzatvorenih prozorskih kapaka čekala je baka (22).*

slôlko, adv. - slatko; sa zadovoljstvom; *Šlôlko škmo obidvoli (22).*

slôzen, -o, -u, pred. -a, -o - 1. složen; 2. (o jelu, tjestenina, riža) stavljen u kipuću vodu da se kuha; *pocela cinit mote neka noštojimo jer su riži složene (22).*

smûsen, -o, -u, pred. -a, -o - smušen, mahnit; *Kal bi šve išttribili onda bidu šemetali iš budelima po karmi ol borke kida šmušeni neka še odlipe luštne ol mriže (2); v. semetat.*

sôha, -e f - motka s rašljama na kraju; *Žabili šu jelnu šohu u kvartir ol prove. a drugu u kvartir ol karme (2); Dvigli šu vešlo ol prime i butali ga na dvi šohu ža ucinit tendu. Jelnu šohu šu žabili u traštan di še je inkašovol jorbul, a drugu u rapu ol monkula ol karme tako da še je moglo, kal še je štolu na pajule, pašat išpol vešla ca je bilo priko njih, bež še prignit (10).*

sôlpa, -e f (Box salpa) - riba salpa; *Po lnu šu še vidile velike štine pune galone iš kojun malo većun ribun - kavalun ili šolpun (9).*

spariće, -a dem. (Diplodus annularis) - sitna riba iz porodice sparida; *Na lno še je mogla vidit švako štvor, švaki lišt galone oli purića, donžule i šparići (9).*

spât, spîh impf. - spavati; *neka muški mogu špat (6); U loju njen je bilo boje špat nego u kućicu ol Rumića (10).*

spurtênjaca, -e f, pl. -ih / -oc - ribolovna družina koja lovi sardele mrežama stajaćicama; najčešće su to bile falkuše s petotočlanom posadom; *Tabakine i družina ol špurtenjacih nošili šu ribu iš brodih kuda mrovi (5).*

stanjôn, -o, -u, pred. -a, -o - kalaisan, obložen kositrom; *gradele ol stanjonega findifera (4).*

stvôr, -ôri, f - stvar, predmet; *Na lno še je mogla vidit švako štvor (9).*

sterâlo, -a n - mjesto na obali za sušenje mreža; *Posli bidu navorali mriže na cvire i olnili jih na šteralo (2); v. pelun.*

sûho, adv. - suho; *u šuho - način gradnje kamenom bez vezivnog materijala: Bilo je lako žabit ca še je tilo u ti žid jerbo je bil ucinjén u šuho (8).*

sûl, sôli n - sol; *Cili brud je pocel vonjat na varniž, na šul (17).*

sulôr, -ôrâ m - stepenište s odmorištem pred ulaznim vratima prvog kata na tradicionalnim kamenim kućama dalmatinskog graditeljskog tipa; *a kal je bil na šulor, kontra šuncu (11).*

šûmpra, praep - nasuprot; *Švako kašeta u koju šu nošili ribu imala je po jelnu trešu žabijenu na dvo kantuna - jedon šûmpra drugemu (5); na drugu puntu ol Boba šûmpra Žvonškin Šikima (10).*

surgadîna, -e f - sidreno uže; *Dušal je do bonka ol karme i provukal šurgadinu uduplo kroz anel ol karme (17).*

susûr, -a m - buka, šum strojeva; *cul še je šušur ol fabrikih* (14).

svěza, -e f - pritor šura - tako da nisu posve zatvorene, već pritorene (i zakačene zatvornom ručkom) kako bi malo svjetla ipak ulazilo u prostoriju; družina u posteu iz skurih u svezu - poslije probdjevne noći ribarska družina je spavala iz pritorenih škura; *družina u pošteju iz skurih u švežu* (6).

svičot, -en impf. - svitati, daniti se; *dokle ne bi pocelo svičot* (11).

svitlocelëst, -o, -u, pred -a, -o - boje svijetlonebeske; *Kal še je ol briga botice cinil dolac, švitlocelešto plujka kulura u jelnemu bi hipu poželenila* (16).

T

tabakîna, -e f - radnica u tvornici sardina; riječ je došla iz Rovinja gdje je nastala prva tvornica na istočnoj obali Jadrana - tvornica duhana te su se radnice nazivale *tabakine*, a budući da je u Komiži osnovana prva tvornica u Dalmaciji i to tvornica sardina, preuzet je naziv *tabakina* za pojam tvornička radnica; *Tabakine i družina ol špurtenjaciš nošili šu ribu iz brodiš kuda mrovi* (5); *Kal šu tako tabakine bile pol karikon, onda bidu iš onun drugun rukun ca ni nošila ništa, za boje doržat ekvilibrij, mohale po ariji kida plivaju. I tako cilo prošesijun tabakiniš. Štu ruk ca mošedu po ariji* (6).

tarbüh, -a m - trbuh; *Pošli bi bil po paršima i po tarbuhu carnjen kida škarpina* (14).

tarmuntôna, -e f - 1. sjevernjača; 2. sjeverna strana; *Pol Bišovo je pašol jedon kargobot. Omicol je pul tarmuntone* (19).

Templüz, -â m - uvala s plažom i izvorom žive vode u Komiškoj Vali; *Pašali šmo defora Templuža i dušli pol Krusku* (15).

tênda, -e f - zaštitna cerada od sunca, kiše ili mora; *ucinit tendu* - namjestiti *tendu*; *Dvigli šu vešlo ol prime i butali ga na dvi šohe za ucinit tendu* (10).

trāstan - 1. veslačka pozicija (treća s krme); 2. fiksni *banak*, klupa, tj prečka na trećini duljine barke od prove, u koju se uglavljuje jarbol; *Jelnu šohu šu žabili u traštan di še je inkašovol jorbul* (10); *Banak ol traštana i oni ol karme bili šu varnižoni* (7).

trāta, -e f - 1. povlačna obalna mreža; 2. ribolovna družina koja lovi *tratom*; *U tratu ol Rumića bil je šijavac* (11).

trësa, -e f - prečka; *Švako kašeta u koju šu nošili ribu imala je po jelnu trešu žabijenu na dvo kantuna* (5).

trībīt, -ībin impf. - 1. trijebiti; 2. izvlačiti zaglavljenu ribu iz mreže; *U Jurkovicu šu Ješkini tribili budele. Žabili šu jelnu šohu u kvartir ol prove, a drugu u kvartir ol karme. Priko njih šu butali jedon pelun, a priko peluna šu raširili budel tako da je navoroni dil iš incetonin šardelami bil u brud, a oni drugi je padol priko peluna u more na plilko. Švaku šardelu ca je incetala, vajalo je izvadit rukun iz mreže, i tu bež je puno mardavit, i štavit je u kašetu. Kal bi šve ištribili onda bidu šemetali iš budelima po karmi ol borke kida šmušeni neka še odlipe luštre ol mreže. Pošli bidu navorali mreže na cvire i olnili jih na šteralo* (2).

trôk, -a m - trak (sunca); *Šunce iz lna, pet-šešt dretih trokih ca šu še blišćili šve do škorupa i kurili za nami* (13).

trūmba, -e f - brodski dimnjak; *Vidil mu še je šomo punat i trumba (prekoceanskom brodu na horizontu)* (19).

tùje, -ega - tuđe imanje; *ca bi po noći ubroli na tuje* (3).

tùf, -a m - građevinski blok od skrutnutog pijeska za zidanje koji se u Komižu dovezio iz južnotalijanske pokrajine Puglie; *ucinjena ol pujiških tufih* (2).

tukât, -ôn impf. - trebati, morati; *I ušri lita šu imali kalcete ol vune ca bi ih išvukli šomo kal je tukalo ugažit u more* (10); *tukalo je ucinit pet-šešt leštih škrokojih* - trebalo je napraviti pet-šešt brzih koraka (17); *Šomo je tukalo bit u more do poša* (18).

tumbât, -ôn pf. - baciti; *važel je šidro i dol mu vultu na maru da ne bi žadilo ža šike i onda ga je tumbol* (17).

tünjica, -e f dem. - naprava za ribolov udicom, najlonska nit namotana na kalem (*motovilo*) s jednom do 5 udica na kraju i olovnom utegom; *onda šon važel tunjicu i olvargal iš puntina* (18).

U

udij, adv. - 1. odmah; *Toti je udij ujutro pašolo sunce* (10); 2. do čega, neposredno uz nešto, tik do; *Udij iša pole šu še vartili žvelti i duboki* (9); *Onda je važel poluge ca ih je izvadil išpol broda jelnu po jelnu i namištil ih je jelnu udij iša karme* (8).

ujôt, üjmen pf. - uloviti; *oni ca šu žapašoli i ujoli, iškarcali šu ribu* (5).

ukarcât, -ôn pf. - ukrcati; *Ukarcol me je u brud* (21).

ukarcât se, -ôn - ukrcati se; *a on je parol guc i ukarcol še priko prove* (9).

ukrâdjen, -o, -u, pred. -a, -o - ukraden; *Oštavili bi ih išpri kuće na sunce i na dož kuda šu ukradjene (cvire - nosila)* (3).

ûli / ûlje, -a n - ulje; *Bila je bonaca kolma, more kako uli* (9).

ûra, -e f - sat, vremensko trajanje od 60 minuta, *Moglo je bit kolo devet urih* (1).

usûda, adv. - svugdje; *Od usûda carceji* - odasvud cvrčci (17); *Ušuda naokolo more plujkih švitlosti* (16).

Ûtlica, -e f top. - uvala sa šljunčanom plažom u Komiškoj vali; *otvorili šmo Rožgice i čapali se Punte od Utlice* (17).

ûzbardo, adv. - gore, uvis; *cinilo še je da iz jelnega mišta sunce šjo iz lna užbardo* (12).

uzëć, -zën pf. - 1. užeci; 2. (o vjetru) pojačati intenzitet puhanja; *Maištrol je užegal* (21).

V

varnizôn, -a m - premazan uljanom transparentnom bojom na temelju lanenog ulja; *Banak ol traštana i oni ol karme bili šu varnižoni* (7).

vartîlo, -ota m - vir na površini vode; *Šomo šu še cule palode iz kojih šu oštavola na škorup dvo-tri vartilota. Bilo ih je švakakvih: velikih, molih, plilkih i dubokih. Udij iša pole šu še vartili žvelti i duboki, a onda šu oštavoli po karmi šve to manji dokle še ne bidu izlišali i more še opet ucinilo ulje. Dvo-tri vartilota oštavoli šu iša maškula ol temuna, ma ovi bi še lešto izlišali jer šu bili moli* (9).

vartīt se, -in, impf. - vrtjeti se, okretati se; *Šomo šu še cule palode iz kojih šu oštavola na škorup dvo-tri vartilota. Bilo ih je švakakvih: velikih, molih, plilkih i dubokih. Udij iza pole šu še vartili žvelti i duboki* (9); *Vidilo ih še je kako še varte daleko po karmi* (13).

vazēst, vāzmen pf. - uzeti; *Onda je tata važel polugu ca je izošla išpol prove* (8); *važel cimu ol prove u ruku* (17); *i onda šon važel tunjicu i olvargal iš puntina* (18).

vēč, v. vej.

věj / vēč, adv. (part.) - 1. već (prije očekivana vremena); *Šunce je vej bilo povar Orlovice* (9); *Išpri Švetega Roka vej šu še šušile šardele* (4); 2. već (ispunjenje radnje ili procesa) *Na ovu uru šva je vej riba bila u fabriku* (6); 3. više (prestanak prethodne mogućnosti): *Lno še vej ni vidilo* (17); *i već še ni žnalo ol kojega šu driva* - više se nije znalo od kojega su drva napravljene (cvire - nosila) (3).

vēntul, -a m - lepeza; *Bote išpol kvartirih širile šu še na ventul daleko iza broda - valovi s lijeve i desne provene strane barke širili su se lepezasto* (13).

vīrīt, vīrin impf. - 1. viriti; 2. fig. stršiti iz čega, praviti izbočinu; *ucinil gašu na cimu i inkapelol je na jelnu šiku ca je virila iz žola* (17).

Vlōkā, -ē f - uvala u Komiži (ispod Crkve sv. Roka) gdje se izvlače brodovi; *Guc je bil navučen na kraj išpol žida ol češte u Vloku; a u Vloku še vitar ni čutil* (21).

vlōs, -a m - vlas, dlaka kose; *Imol je kvadrotu glove, carnjene vloše* (11).

vōjāt, vōjen impf. - valjati, ljuljati; *Guc je bil armizon i pocelo ga je vojat iz bonde na bondu* (17).

voltāt, -ōn pf. - okrenuti, skrenuti; *Pašali šmo puntin ol Kupinovca i voltali unutra* (17).

voltāt se, -ōn pf. - okrenuti se; *Voltol še je pul prove* (17); *da še je brud voltol provun pul vonka* (8); *Oštavili šmo ga po karmi i voltali še pul Žvonških šik* (12).

vōnka, adv. - vani; *Bila je školoda i šika je bila šva vonka* (10); *Vonka pul kulfa švi kuluri šu še infuškali* (13); *tako da še je brud voltol provun pul vonka* - prema otvorenom moru (8).

vōpā, -ē f - izmaglica od sparine; *Kuće šu igrale ol vope* (21).

vōzīt, vōzin impf. - veslati; *Pole ol vešol bile šu mu piturone u bilo, a ruceji napunjeni olova neka je kontrapiz da je lagje dvižot iz mora kal še voži* (7); *žjanula je kida štori Janko, koji je uvik vožil na parič* (8); *Tata je vožil ištun furcun* (17).

vrōtīt se, vrōtin, pf. - vratiti se; *vrotili šmo še oba na žolo* (18).

vrūčo, adv. - vruće; *Pocelo je bit vručo* (17).

vūlta, -e - vrzni uzao; *važel je šidro i dol mu vultu na maru da ne bi žadilo ža šike* (17).

Z

zabliscīt se, -īn impf. - zabljesnuti; *izošli šmo iz hloda na šunce. Žabliščilo noš je* (17).

zabūcāt, -ūcon, pf. - pljusnuti u vodu; *Šidro je žabucalo, a iz lna še še dvigli obloci bilih mihuričih* (17).

zadīt, -ījen pf. - zakačiti, zapeti; *važel je šidro i dol mu vultu na maru da ne bi žadilo ža šike* (17).

zakocât, -ôn pf. - zakačiti; *a onda je šalpol šidro i žakocol ga je na bondu ol broda* (21).

zapāsot, -āsen pf. - zapasati ribu mrežom; *oni ca šu žapašoli i ujoli, iškarcali šu ribu rano ujutro* (5).

zārcelo, -a n - zrcalo; *Švaki liši brig bil je jelno žarcelo, a švaki dolac drugu. More je bilo puno žarcelih velikih i molih ca šu še micoli gori-doli, skupjali še po dvo-tri u jelno i onda še tu veliku žarcelo rašpadolo u puno molih* (16).

zaskūrīt se, -ūrin pf. - zatamnjeti se; *More išpol broda še je žaškurilo* (12).

zastargât, -ôn pf. - zagrepsti, zastrugati; *a jo šon šve bil u štrohu da će lno ol guca žaštargat na oštre punte* (12).

zavēst, -ezēn pf. - započeti veslanje prema naprijed; *Tata je dušal do šrilnjega bonka. Ormol je vešla i onda iš jelnin šijol, a iš drugin žavežal tako da še je brud voltol provun pul vonka. Onda je žavežal iš oba vešla pul napri* (8); *Tata je žavežal boje i čutil šon mu furcu ol ruk* (13).

zavonjât, -ôn pf. - zamirisati; *More je žavonjalo jacije, a kuluri šu oživili* (15); *Žavonjali bori i žeromod* (17).

zavōrnīt, -ōrnen pf. - zavnuti; *žavornil je nogavice i štavil polugu išpri karoca ol karme* (8).

zeromōd, -āda m - ružmarin; *Žavonjali bori i žeromod* (17).

zēs, -a m - gips; *Pašali šmo išpol kuće Gošpodarićovih, fabrike ol žeša* (12).

zōlō, -ā n - žalo; *Na njih šu nošili ribu u fabriku, barile, mriže u konobu i iz konobe na žolo* (3); *Guc še je izbandol i našlonil iš jelnun paraškušun na žolo* (8); *Žabililo še je žolo i žamodrilo more podo nje* (17).

Zōne Patatūn, Zōneta Patatūnā m antrop. - muško ime i nadimak; *Nišmo navucivali guc, nego šmo ga armizali išpol kuće na puntin ol barba Žanetota Patatuna* (22).

zjānut, -en pf. - 1. zinuti, rastvoriti usta; 2. fig. rastvoriti (se); *Kal je pritiškal provu na šomi picin, karma di šon jo bil, žjanula je kida štori Janko* - krma se zbog pritiska na provi podigla od razine mora - fig. krma je zinula (8).

zvēlt, -o, -u, pred. zvelta, zvelto - brz; *Udij izā pole šu še vartili žvelti i duboki* (9).

Zvōnske Sike, Zvōnskih Sīk top. - hridi s južne strane poluotočiča Bod koje tek neznatno srše iz mora za vrijeme plime; *Oštavili šmo ga po karmi i voltali še pul Žvōnskih Sīk* (12).

GOZZO - INTERPRETAZIONE NARRATOLOGICA
DI UNO SCRITTO SU UN'ESPERIENZA DEL MARE

Riassunto

Si tratta dell'interpretazione di un eccezionale scritto in prosa che risale a immediatamente prima della morte del suo autore e del suo intento di ridare vita sia ad una parlata locale (l'idioma ciacavo di Comisa sull'isola di Vis) sia alla memoria di un ricordo mai dimenticato della sua infanzia sull'isola.

L'interpretazione testuale comprende anche la problematica attuale dell'insufficienza, nella lingua croata standard, del lessico marittimologico che nell'idioma insulare del testo analizzato è straordinariamente ricco.

L'autore fa rilevare in modo particolare il ruolo della lingua come soggetto del racconto e prende in considerazione i seguenti temi narratologici: il rapporto tra diegesi e mimesi, la questione della focalizzazione, la posizione del narratore, il rapporto tra il narratore empirico e quello fittizio, il rapporto tra il carattere finzionale e non finzionale del racconto e il rapporto tra il carattere dialogico e monologico del discorso.

CONTEMPLATING THE SEA: NARRATOLOGICAL INTERPRETATION OF A
TEXT

Summary

The article interprets an extraordinary prose narrative written shortly before its author died. The text represents an attempt to revive the regional dialect (the Ćakavian idiom from Komića) and describe the author's memories of childhood days spent on the island.

The article also mentions the lack of the maritime vocabulary in the standard Croatian language. On the contrary, the island idiom of the analysed text is rich in maritime terminology.

The author emphasises the role of the language as the subject of the story and discusses the following narratological questions: the relationship between diegesis and mimesis, the issues of focalization and the narrator's position, the relationship between the empirical narrator and the fictional narrator, the relationship between the fictional and non-fictional elements of the story and between monological and dialogical parts of the discourse.

Podaci o autoru:

Joško Božanić, redovni profesor stilistike na Filozofskom fakultetu u Splitu, Radovanova 13, Split, tel. 021/488-486.

E-mail: josko.bozanic@ffst.t-com.hr